

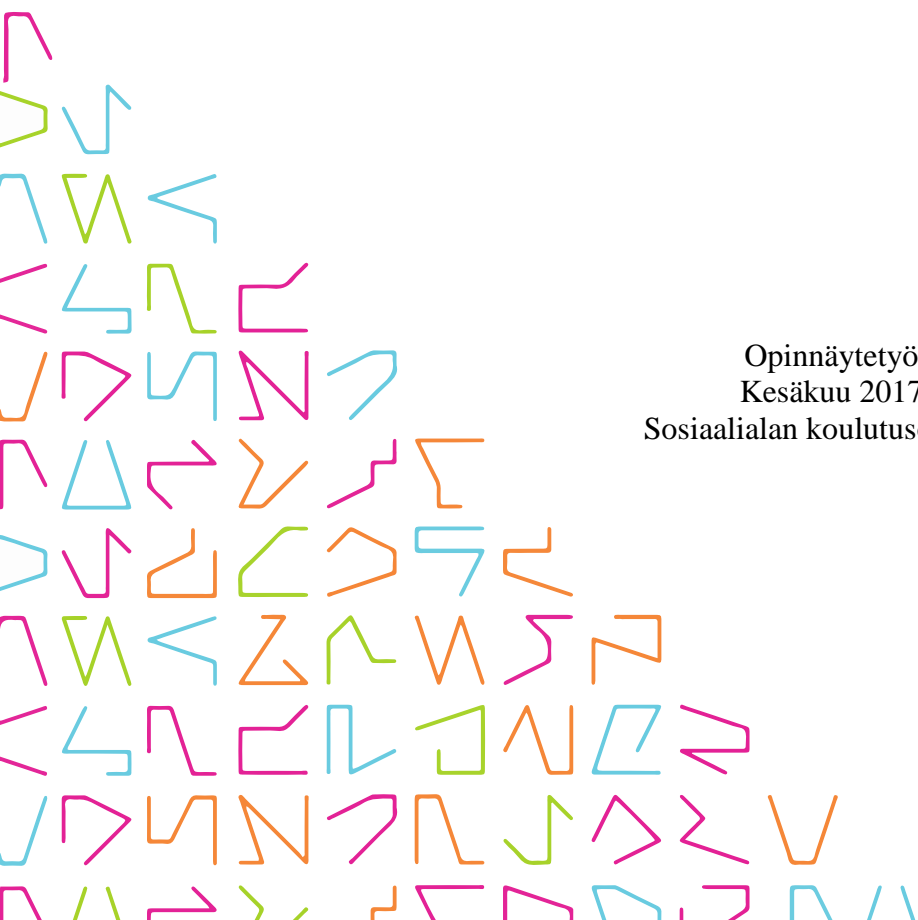
TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

”VARMAAN TARVI JOKU PAIKA, TEHDÄ JO- TAIN, KAIKKI TULEE YHDESSÄ”

Maahanmuuttajanaisten kokemuksia kantasuomalais-
ten kohtaamisista Hervannassa

Kaisa Karvonen
Sanna Leino

Opinnäytetyö
Kesäkuu 2017
Sosiaalialan koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

KARVONEN, KAISA & LEINO, SANNA:

”Varmaan tarvi joku paika, tehdä jotain, kaikki tulee yhdessä”

Maahanmuuttajanaisten kokemuksia kantasuomalaisien kohtaamisista Hervannassa

Opinnäytetyö 50 sivua, joista liitteitä 4 sivua

Kesäkuu 2017

Kotoutuminen nähdään nykyään kahdensuuntaisena muutosprosessina, jossa aktiivisina toimijoina ovat niin maahanmuuttaja kuin kantasuomalainen. Tavoitteena kahdensuuntaisessa kotoutumisessa on monikulttuurinen yhteiskunta. Opinnäytetyön yhteistyötahona on Tampereella toimiva TEKO – Tehostettu Kotoutuminen -hanke, joka pyrkii edistämään kahdensuuntaista kotoutumista Hervannassa.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Hervannassa asuvien maahanmuuttajanaisten vuorovaikutuskokemuksia kahdensuuntaisessa kotoutumisessa. Tavoitteena oli saada TEKO-hankkeelle kokemustietoa, joka edistää kahdensuuntaisen vuorovaikutuksen mahdollisuuksien kehittämisen. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset selvittivät, millaisia kokemuksia maahanmuuttajanaisilla on vuorovaikutuksesta kantasuomalaisien kanssa ja miten he kehittäisivät vuorovaikutuksen mahdollisuuksia Hervannassa. Laadullisessa opinnäytetyössä menetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Haastatteluaineisto analysoitiin aineistolähtöisesti.

Vuorovaikutuksen koettiin vaikuttavan merkittävästi yhteiskuntaan sisälle pääsemiseen. Molemmipuolinen halu ja motivaatio tutustua nähtiin edellytyksenä vuorovaikutuksen syntymiselle. Yhteiskunnan toimintatavat on vaikea oppia ilman arjen kohtaamisia kantasuomalaisien kanssa. Haastateltavat kokivat vuorovaikutuksen viranomaisten kanssa olevan hyvää. Haasteeksi nousi vaikeus tutustua kantasuomalaisiin, koska heidät koettiin hiljaisiksi ja sisäänpäin kääntyneiksi. Paikkoja kahdensuuntaiselle kohtaamiselle ei juurikaan tiedetty. Hervannassa kehittämisen kohteeksi nousi kahdensuuntaisen vuorovaikutuksen mahdollistaminen arjen ympäristöihin ja paikkoihin. Yhdessä tekemisen nähtiin madaltavan kynnystä kohtaamiselle.

TEKO-hankkeelle kahdensuuntaisen kotoutumisen tukijana on tarvetta. Lähtökohtainen me-ajattelu, kantasuomalainen-maahanmuuttaja-asetelman sijaan, tukisi asenneilmapiirin ja toimintatapojen kehittymistä kohti monikulttuurista Hervantaa. Vuorovaikutusmahdollisuuksien edistämiseen Hervannassa tarvitaan viranomaisten ja arjen toimijoiden tukea ja yhteistyötä. Tiedon lisääminen kahdensuuntaisesta kotoutumisesta eri toimijoille auttaisi kehittämään arjen kohtaamisen paikkoja. Tämä tukee uusien vuorovaikutussuhteiden syntymistä. TEKO-hankkeen toteuttama Kototori pystyy parhaimmillaan luomaan maahanmuuttajien ja kantasuomalaisien välille kohtaamisia, jotka jatkuvat arjen vuorovaikutussuhteina.

Asiasanat: maahanmuuttaja, kahdensuuntainen kotoutuminen, toimijuus, TEKO-hanke

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

KARVONEN, KAISA & LEINO, SANNA:

” You need a place, let us come together to do something about it”

The multifaceted communication experiences of immigrant women living In Hervanta

Bachelor's thesis 50 pages, appendices 4 pages

June 2017

Integration is gradual multifaceted process where both Finns and immigrants participate actively. The purpose of this process is to create a multicultural society. The co-operation partner of this thesis, TEKO – Enhanced integration -project in Tampere, strives to develop multifaceted integration in Hervanta.

The purpose of this research is to analyze the multifaceted interaction experiences of immigrant women living in Hervanta. The information was gathered to expand the possibilities of multifaceted interaction within the TEKO-project. The research questions are: “What types of interaction experiences occur between immigrant women and Finns?” and “What types of improvements in interaction would the immigrants like to see in Hervanta?”. This thesis is a qualitative study based on thematic interview. The data is analyzed inductively.

Interaction was seen by the immigrants as an integral part of creating a sense of belonging within the society. Their experience was that the mutual will and motivation to get acquainted with each other is a prerequisite for interaction. The societal norms of Finland are virtually impossible to internalize without extensive interaction with Finns. The feedback on interaction with the authorities was mostly positive. Most of the challenges the immigrants faced were related to the quiet and introverted nature of native Finns. They were not aware of places where they could engage in reciprocal interaction with Finns. The target of the development process in Hervanta was to enable multifaceted communication in the natural environment of everyday life. Working on things together was seen as a possibility to get to know Finns.

There is growing demand for the support in multifaceted integration provided by the TEKO-project. By starting from an us-perspective, instead of the division between us and them, there is a possibility of developing Hervanta into a successful multicultural center. The support and cooperation of both the authorities and the native population is required to achieve this aim. Educating various agents on the topic of multifaceted integration would create a foundation for creating locales of daily encounters. This would further the goal of creating new interactive relationships. The Kototori, founded by the TEKO-project, is able to create lasting relationships between the immigrants and the Finns.

Key words: immigrant, multifaceted integration, agency, TEKO-project

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	KOTOUTUMINEN.....	8
2.1	Kotoutuminen Suomeen	8
2.2	Kahdensuuntaisuus kotoutumisprosessissa.....	9
2.3	Vuorovaikutus ja verkostot kahdensuuntaisessa kotoutumisessa.....	10
2.4	Kahdensuuntaisen kotoutumisen ja vuorovaikutuksen edistäminen	12
3	TOIMIJUUS.....	15
3.1	Toimijuuden määrittely.....	15
3.2	Yhteiskunta toimijuuden ja vuorovaikutuksen tukijana	17
4	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	20
4.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	20
4.2	TEKO-hanke	21
4.3	Tutkimusmenetelmä.....	22
4.4	Tutkimusaineiston kokoaminen.....	23
4.5	Tutkimusaineiston analysointi	25
4.6	Eettisyys ja luotettavuus	26
5	VUOROVAIKUTUSKOKEMUKSIA HERVANNASSA.....	28
5.1	Vuorovaikutuksen kautta sisälle yhteiskuntaan	28
5.2	Vastavuoroisuus yhdistää	29
5.3	Haasteet vuorovaikutukselle	31
5.4	Yhdessä toimimalla kehitetään vuorovaikutusta Hervannassa.....	35
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	37
7	POHDINTA.....	40
	LÄHTEET.....	43
	LIITTEET	47
	Liite 1. Saatekirje	47
	Liite 2. Teemahaastattelurunko suomeksi	48
	Liite 3. Teemahaastattelurunko englanniksi.....	50

1 JOHDANTO

Kahdensuuntaisen kotoutumisen edistäminen on lisääntyneen maahanmuuton myötä noussut entistä ajankohtaisemmaksi. Onnistunut kahdensuuntainen kotoutuminen edellyttää niin maahanmuuttajan kuin valtaväestön aktiivista toimijuutta, vuorovaikutusta sekä yhteiskunnan kotoutumista tukevia toimenpiteitä ja palveluja. Kotoutuminen nähdään kahdensuuntaisena prosessina, jossa yhteiskunta muuttuu väestön monimuotoistumisen myötä. Se edellyttää niin maahanmuuttajan kuin valtaväestön muutoskykyisyyttä sekä avointa ja hyväksyvää vuorovaikutusta. (Kotouttamisen osaamiskeskus 2017a.) Kahdensuuntaisen kotoutumisen edistämässä korostuu yhdessä toimiminen ja me-ajattelu (Pappinen, Poti & Timonen 2016, 5).

Sosiaalisessa mediassa syntyi kiivasta ja osittain huhuihin perustuvaa keskustelua maahanmuutosta ja maahanmuuttajista, kun turvapaikanhakijoiden määrä moninkertaistui vuonna 2015 Suomessa. Tämän seurauksena yhteiskunnan kotoutumista tukevat tahot alkoivat yhä enemmän painottaa kahdensuuntaisen kotoutumisen edistämistä. Avoimella vuorovaikutuksella puretaan stereotypioita ja ennakkoluuloja puolin ja toisin ja vaikutetaan positiivisesti kotoutumisprosessiin. Keskustelukulttuurin edistäminen ja eri väestöryhmien osallistuminen yhteiskunnan toimintaan on tärkeää, koska se estää radikalisoitumista ja on tärkeää yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 26-27.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda esiin Hervannassa asuvien maahanmuuttajanaisten kokemuksia arjen kohtaamisista kantasuomalaisten kanssa. Tampereen eteläosassa sijaitseva Hervanta tunnetaan monikulttuurisena kaupunginosana (Suomen Setlementtiliitto ry). Tilastojen mukaan vieraskielisten osuus Hervannassa oli 18,7% vuonna 2014 (Tampereen kaupunki 2014). Hervannassa on tehty pitkään maahanmuuttajien kotoutumista tukevaa työtä. Esimerkiksi Kansainvälinen naisten tapaamispaikka, Naistari on toiminut parinkymmenen vuoden ajan maahanmuuttajanaisten ja -lasten kohtaamispaikkana. Naistarin tarkoituksena on tukea naisten voimaantumisen kautta heidän kotoutumista Suomeen. (Setlementti Tampere ry.) Hervannan alueella toimii Naistarin lisäksi muita kolmannen sektorin toimijoita ja aktiivisia kansalaisjärjestöjä. Niitä ovat muun muassa Jakamisen paikka ry, joka pyrkii työllistämisen kautta ehkäisemään syrjäytymistä ja edistämään osallisuutta yhteiskuntaan sekä Tampereen

ensi ja turvakoti ry, joka on perustanut Hervantaan lapsiperheiden kohtaamispaikan, Hervantatuvan (Jakamisen paikka ry 2013). Yhteistyö Hervannan alueen eri toimijoiden välillä on tiivistä (Suomen Setlementtiliitto ry).

Hervannassa pyritään tukemaan ja edistämään alueen yhteisöllisyyttä erilaisten hankkeiden myötä. Uusi paikallisuus -hankkeessa tuettiin vuosina 2011-2015 Hervannan alueen asukkaiden yhteisen toiminnan jatkamista ja omatoimisuuden vahvistamista. Hankkeen tavoitteena oli innostaa alueen asukkaita toimimaan yhdessä ja vahvistaa vaikuttamisen mahdollisuuksia. Hankkeessa havaittiin, että omaehtoiseen kansalaistoimintaan ja asukkaiden osallisuuden vahvistamiseen tarvitaan tukea ja matalan kynnyksen toimintaa. (Tuomaala 2015, 2-6.)

Vuoden 2016 lopulla Hervannassa käynnistyi TEKÖ – Tehostettu kotoutuminen -hanke. Hankkeen tarkoituksena on luoda monialainen tehostetun kotoutumisen malli, joka tukee uusien maahanmuuttajien kotoutumista ja edistää kahdensuuntaista kotoutumista. TEKÖ-hankkeessa verkostoidutaan Hervannan alueen toimijoiden kanssa ja yhteistyön kautta edistetään maahanmuuttajien kotoutumista. (TEKÖ-hanke 2017a.) Teimme opinnäytetyön hankkeeseen. Kuulimme koulun kautta yhteistyön mahdollisuudesta ja pääsimme tapaamaan hankkeesta vastuussa olevia työntekijöitä. Opinnäytetyön aihe soveltui hyvin TEKÖ-hankkeeseen, joten saimme mahdollisuuden lähteä tekemään yhteistyötä hankkeen kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena on saada TEKÖ-hankkeelle maahanmuuttajanaisten kokemustietoa, jonka avulla voidaan edistää kahdensuuntaisen vuorovaikutuksen mahdollisuuksien kehittämistä.

TEKÖ-hankkeessa maahanmuuttaja nähdään osana lähiyhteisöä sekä aktiivisena toimijana yhdessä muiden Hervannan alueen asukkaiden kanssa. Hankkeessa motivoidaan alueen asukkaita toimimaan ja tekemään asioita yhdessä. (TEKÖ-hanke 2017a.) TEKÖ-hankkeessa Hervantaan perustettiin Kototori, jonka tarkoituksena on toimia matalan kynnyksen kohtaamispaikkana. Kototorilta maahanmuuttaja saa tukea ja apua kotoutumisen alkuvaiheessa. Tarkoituksena on, että maahanmuuttaja saa tarvitsemansa palvelut yhdestä paikasta. Lisäksi Kototorin toiminnan kautta kehitetään kahdensuuntaista vuorovaikutusta Hervannan alueella. (TEKÖ-hanke 2017b.)

Opinnäytetyön aihe kiinnosti meitä, koska tulevina sosionomeina haluamme ymmärtää, miten toimia sosiaalialan ympäristöissä kotoutumista tukien ja monikulttuurisuutta

edistäen. Maahanmuuton lisääntyessä eri sosiaalialan työtehtävissä asiakkaana voi olla yhä useammin maahanmuuttaja. Haluamme opinnäytetyöllämme lisätä ammatillista osaamista maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten välisen vuorovaikutuksen tukemisessa ja edistämässä.

Opinnäytetyön kohderyhmän naiset ovat työelämän ulkopuolella olevia 25–40-vuotiaita äitejä, jotka ovat asuneet Suomessa alle 10 vuotta. Opinnäytetyössä maahanmuuttajanaisten kokemuksia selvitettiin teemahaastattelulla. Haastattelun teemat rakentuivat tutkimuskysymysten pohjalta. Kohderyhmänä maahanmuuttajanaiset kiinnostavat meitä, koska tutkimusten mukaan kotona lapsiaan hoitavat maahanmuuttajanaiset, voivat usein jäädä kotoutumista tukevien toimenpiteiden ulkopuolelle. Heidän vuorovaikutussuhteensa jäävät usein vähäiseksi kantasuomalaisten kanssa, mikä vaikeuttaa heidän kotoutumista Suomeen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016.) Työttömyys nähdään TEKO-hankkeessa haasteellisena kotoutumisprosessin kannalta, joten sisällytimme sen kohderyhmämme rajaukseen. Kohderyhmän rajaukseen vaikutti osittain myös se, että joissakin kulttuureissa koetaan epäluonnollisena keskustella vastakaista sukupuolta olevan henkilön kanssa. Rajauksella pyrimme vaikuttamaan haastatteluihin niin, että lähtökohtaisesti haastateltavien ja haastattelijoiden välillä olisi tasavertainen suhde.

2 KOTOUTUMINEN

2.1 Kotoutuminen Suomeen

Maahanmuuttaja määritellään henkilöksi, joka on syntynyt ulkomailla ja asettunut asumaan toiseen maahan, esimerkiksi Suomeen, vuodeksi tai pidemmäksi aikaa. Maahanmuuttajia ovat kaikki ulkomailta Suomeen muuttaneet henkilöt, niin pakolaiset kuin EU:n kansalaiset. Suomessa suurin osa maahanmuuttajista on työikäisiä ja heidän lapsensa vasta kouluttautumassa työelämään. (Punainen Risti. Keskeiset käsitteet; Sektoritutkimuksen neuvottelukunta 2009, 14–15.)

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä niin, että maahanmuuttaja saa kokea olevansa yhteiskunnan aktiivinen ja täysivaltainen toimija. Kotoutumisen tavoitteena on niin maahanmuuttajan omien tietojen ja taitojen omaksuminen suomalaisesta yhteiskunnasta ja työelämästä kuin suomalaisten ymmärrys maahanmuuttajista, monimuotoisuudesta ja heidän tuomista uusista vaikutteista suomalaiseen yhteiskuntaan. Maahanmuuttajan kotoutumisessa on oleellista tukea maahanmuuttajan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämistä samalla kun hän tutustuu uuden asuinmaan kielelliseen ja kulttuuriseen ympäristöön. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 19; Kotouttamisen osaamiskeskus 2017a.)

Kotoutumisen edistämistä ja maahanmuuttajien ja viranomaisten velvollisuuksia säätelee kotoutumislaki (Ministeriöiden välinen kotouttamisen yhteistyöryhmä 2016, 6). Kotoutumista edistävän lain tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja lisätä maahanmuuttajan osallisuutta suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lain tavoitteena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 1§.) Lain mukaan maahanmuuttajalla on oikeus saada perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, kertomalla hänelle kansalaisten oikeuksista ja velvollisuuksista suomalaisessa yhteiskunnassa. Lisäksi maahanmuuttajan tulee saada riittävää tietoa palvelujärjestelmästä sekä kotoutumista edistävistä toimenpiteistä. Maahanmuuttajan ohjaus ja neuvonta ovat kunnan, työ- ja elinkeinoministeriön sekä muiden maahanmuuttajien kanssa toimivien asiantuntijoiden tehtävä. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 7–8§.) Kotoutumista edistävän lain pohjalta valtioneuvosto laati neljän vuoden välein valtion

kotouttamisohjelman. Vuoden 2016–2019 kotouttamisohjelma on toinen laadittu ohjelma. Siihen sisältyy kotouttamisen painopisteet, tavoitteet, toimenpiteet, vastuut ja kotouttamiseen varatut resurssit. (Ministeriöiden välinen kotouttamisen yhteistyöryhmä 2016, 1, 3.)

Kotoutumista edistävän lain mukaan maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, jos hän on työtön työnhakija. Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma, johon kirjataan kotoutumista tukevat toimenpiteet ja palvelut. Kotoutumissuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon maahanmuuttajan omat tavoitteet, jotka edistävät kotoutumista. Kotoutumissuunnitelman laativat kunta sekä työ- ja elinkeinotoimisto yhdessä maahanmuuttajan kanssa. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 11–13§.) Kotoutumissuunnitelma tähtää maahanmuuttajan pääsemiseen yhdenvertaiseksi jäseneksi yhteiskunnassamme (Kotouttamisen osaamiskeskus 2017b). Kansalaisuuden saaminen edellyttää kuuden vuoden asumista Suomessa, toimeentulon selvittämistä ja tyydyttävää suomen tai ruotsin kielen osaamista. Maahanmuuttovirasto tekee kansalaisuuslain pohjalta päätökset kansalaisuuden saamisesta, säilyttämisestä tai menettämisestä. (Sektoritutkimuksen neuvottelukunta 2009, 51.)

2.2 Kahdensuuntaisuus kotoutumisprosessissa

Liebkind pitää monikulttuurisuuteen johtavaa kahdensuuntaista muutosta ihanteena kulttuurien kohdatessa toisensa. Hän käyttää tästä muutoksesta nimeä akkulturaatioprosessi. Akkulturaatiota koskevat teoriat painottuvat kahdella eri tavalla. Toisissa teorioissa painottuu yksisuuntainen prosessi, jossa maahanmuuttaja on ainoa aktiivinen osapuoli ja hänen tehtäväkseen jää sopeutua uuteen kotimaahansa. Toisessa painotuksessa maahanmuuttajalla ja kantaväestöllä on kotoutumisen kannalta yhtä merkittävä rooli. (Liebkind 2000, 13–14.)

Integraatio ja sopeutuminen eivät tarkoita samaa asiaa. Integraatiossa yhteiskuntaan sopeutumisessa ihmisellä säilyy kyky tehdä päätöksiä ja tarkastella kriittisesti ympäröivää maailmaa. Sopeutumisessa tätä kykyä ei ole, vaan yksilö on sen menettänyt. Sopeutuessaan ihminen alistuu noudattamaan niitä sääntöjä, mitä häneltä odotetaan ja kyky tehdä omia valintoja katoaa. Tällöin ihmisestä tulee passiivinen sopeutuja ja mukautuja, joka muuttaa itseään sopeutuakseen. Integraatiossa sen sijaan

yksilö pysyy aktiivisena ja on dialogissa ympäröivän yhteiskunnan kanssa. (Berry 2005, 702-705.)

Maahanmuuttajan kohdalla kahdensuuntainen kotoutuminen tähtää yhteiskuntaan integroitumiseen. Integroitunut yksilö tekee päätöksiä, kommunikoi, kyseenalaistaa, osallistuu ja vaikuttaa tietoisesti häntä ympäröivään maailmaan. (Hannula 2000, 47.) Integroituessaan yhteiskuntaan yksilö arvostaa omaa taustaansa ja samalla toimii uudessa yhteiskunnassa arvostaen vuorovaikutusta myös valtakulttuurin kanssa. Integraatiossa puhutaan tietoisesta yhteiskunnan jäsenyydestä. Siinä yksilö tietää vastuunsa, mutta osaa tarkastella myös kriittisesti yhteiskuntaa. Integroituessaan yhteiskuntaan yksilö pystyy toimimaan ja elämään yhteiskunnassa täysipainoisesti ja tuntemaan olevansa osana sitä. (Berry 2005, 705; Hämäläinen 1999, 55.)

Kahdensuuntaisessa kotoutumisessa integraation vastaparina on aina myös kantaväestön aktiivinen rooli. Monikulttuurisuutta tarkastellessa on huomioitava, että pelkkä maahanmuuttajan yhteiskuntaan integroitumisen tutkiminen johtaa helposti kotoutumisen yksisuuntaiseen tarkasteluun. Silloin ei enää voida puhua kahdensuuntaisesta mallista. Valtaväestön suhtautuminen maahanmuuttajiin ja yhteiskunnan sosiaalinen ilmapiiri vaikuttavat siis merkittävästi maahanmuuttajan kotoutumiseen ja koko akkulturaatioprosessiin. Onnistuneessa akkulturaatioprosessissa maahanmuuttaja kykenee arvostamaan niin omaa kulttuuritaustaansa kuin uuden maan kulttuuria. Käytännössä tämä näkyy maahanmuuttajan kykynä muunnella omaa käytöstään ilman ristiriitaa kulloinkin tekemisissä olevan kulttuurin mukaisesti. (Liebkind 2000, 14–15, 19, 22–25.)

Herranen ja Kivijärvi (2009, 180–181) toteavat kahdensuuntaisen prosessin olevan kotoutumisen elinehto, sillä silloin maahanmuuttajalle annetaan mahdollisuus toimia aktiivisena subjektina, eikä hän ole vain toiminnan ja toimenpiteiden kohde. Monikulttuurinen yhteisöllisyys mahdollistaa maahanmuuttajan näkemisen toimijana ja vie yhdensuuntaista kotoutumis-ajattelua kohti kahdensuuntaista vastavuoroista kotoutumista.

2.3 Vuorovaikutus ja verkostot kahdensuuntaisessa kotoutumisessa

Kahdensuuntaisen kotoutumisen tavoitteena on yhteiskunnallisesta näkökulmasta sosiaalinen koheesio eli yhteiskunnan sisäinen eheys. Kaupunkipolitiikassa on huomioitu erityisesti etnisesti monimuotoisilla alueilla olevan eniten haasteita sosiaalisen koheesion kanssa. Jakoa ”meihin” ja ”muihin” vahvistaa muun muassa tunne erilaisuudesta, luottamuspula ja kokemus eri ryhmään kuulumisesta. Kokemus samaan ryhmään kuulumisesta on oleellinen kahdensuuntaisen kotoutumisen kannalta, sillä se lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja myötämielisyyttä yksilöiden välillä. Luottamuksen puute ja eriytyminen johtavat vastavuoroisen toiminnan vähenemiseen. Kahdensuuntaisen vuorovaikutuksen vähenemiseen vaikuttavat muun muassa sisäänpäin kääntyneet yhteisöt, yhteisen kielen puute sekä erilainen ymmärrys molemminpuolisesta hyvästä. (Pappinen ym. 2016, 42-43, 50.)

Haasteena maahanmuuttajan kohdalla on se, että luonnollisia kontakteja Suomeen tulon alkuvaiheessa syntyy vain lähinnä viranomaisten kanssa ja yhteys kantaväestöön on vähäistä (Pappinen ym. 2016, 43). Haasteena on myös verkostojen syntyminen pelkästään etnisesti samaan ryhmään kuuluvien välille, jos arjen kohtaamisissa ei synny luonnostaan sosiaalisia suhteita kantaväestön kanssa. Sosiaalisten suhteiden synty-miseen vaikuttavat muun muassa suomen kielen taito, yksilön henkilökohtaiset piirteet ja suomalaisten varautuneisuus maahanmuuttajia kohtaan. (Montonen 2017, 13-14.)

Verkostojen, joissa kahdensuuntaista kotoutumista tapahtuu, ei tarvitse muodostua vain läheisistä suhteista. Usein tuttavuussuhteet ja arjen kohtaamiset ovat hyödyllisempiä yhteiskunnan monimuotoisuuden kannalta kuin lähisuhteet. Lähiyhteisöjä, joissa kohtaamisia tapahtuu, voivat olla esimerkiksi naapurusto tai harrastusten parissa kohdattavat ihmiset. (Pappinen ym. 2016, 43.) Viranomaiset toimivatkin yhteistyössä monien kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, sillä yhdistystoiminnan positiivinen vaikutus on pantu merkille maahanmuuttajien kotoutumisprosessissa (Sektoritutkimuksen neuvottelukunta 2009, 53).

Yksi viime vuosina merkitystään nostanut alue, missä arkipäivän kohtaamisia ja kahdensuuntaista kotoutumista tapahtuu, on neljäs sektori, joka mielletään myös kansalaistoiminnan alueeksi. Neljännellä sektorilla tarkoitetaan niitä yksilöiden, perheiden, ystäväpiirien tai yhteisöjen luomia verkostoja, jossa alkaa tapahtumaan kansalaisista itsestään lähtevää sosiaalista toimintaa. Sosiaalisella toiminnalla tarkoitetaan kaikkea kanssakäymistä arkipäivän kohtaamisista aina vastavuoroiseen aut-

tamiseen. Toiminta tällä alueella on epävirallista, mikä mahdollistaa spontaanin ja rivakan toiminnan ja vahvistaa kansalaisten toimijuutta. Varsinkin suurissa kaupungeissa neljännen sektorin toiminta on alkanut kasvaa aktivismin viriämisen myötä. Toiminta neljännellä sektorilla on vapaaehtoista ja ihmiset toimivat itselleen tärkeiden asioiden edistämiseksi. Toimintaa kuvaa itseorganisoituvuus, toimijuus, avoimuus ja jakaminen. Toiminta tällä alueella on joustavaa ja se pystyy vastaamaan suoraan ajankohtaisiin tarpeisiin. Neljännen sektorin etuna on se, että se pystyy ensimmäisten joukossa reagoimaan yhteiskunnassa esille nouseviin haasteisiin ja tarpeisiin. Esimerkkejä neljännen sektorin toiminnasta ovat ravintolapäivä, siivouspäivä, aikapankit palveluidenvaihdossa ja naapuriapu. (Pappinen ym. 2016, 35-36; Kaupunkitutkimuksen päivät 2017.)

Neljännen sektorin toiminta on alkanut ottaa kansalaisten toimijuuden myötä julkiselle ja kolmannelle sektorille kuuluvia tehtäviä myös kotoutumisen osalta. Sosiaalinen media toimii alustana aktiiviselle organisoitumiselle ja toiminnalle mahdollistaen neljännen sektorin näkyvyyden ja nostaa entisestään sen merkitystä yhteiskunnassa. Kotoutumisprosessissa neljäs sektori edistää maahanmuuttajan kotoutumista ruohonjuuritason tasolla. Kotoutuminen tapahtuu arkipäivän vuorovaikutuksen ja uudenlaisen toiminnan avulla syntyvien sosiaalisten toimintatapojen kautta. Kotoutumisen kannalta merkittävää on arkisen kanssakäymisen mahdollistaminen kantaväestön ja maahanmuuttajan välillä. Kansalaisista lähtevä toiminta madaltaa kynnystä kohtaamisiin ja vastavuoroiseen vuorovaikutukseen. (Pappinen ym. 2016, 24, 35; Kaupunkitutkimuksen päivät 2017.)

2.4 Kahdensuuntaisen kotoutumisen ja vuorovaikutuksen edistäminen

Valtakunnan tasolla kahdensuuntaisen kotoutumisen edistäminen lähtee liikkeelle kotouttamispolitiikan painopisteistä. Kotouttamispolitiikassa pyritään edistämään ja lisäämään vuorovaikutusta kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä, tuomalla mahdollisuuksia kohtaamiselle, yhteistyölle ja molemminpuolisen luottamuksen lisääntymiselle. Vuorovaikutuksen lisääntymisen uskotaan lisäävän yhtenäisyyttä eri ryhmien välillä ja vähentävän ennakkoluuloja. Vuorovaikutus on merkittävyytensä ja myönteisten vaikutusten vuoksi, otettu huomioon myös valtion kotouttamisohjelmassa vuosille 2016–2019. (Pappinen ym. 2016, 42, 49.)

Vuorovaikutuksen ja sosiaalisten verkostojen syntyminen edistää kahdensuuntaista kotoutumista ja maahanmuuttajan kotoutumisprosessia. Sosiaalisten verkostojen syntyminen edellyttää vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksen syntymiseen voidaan vaikuttaa esimerkiksi tarjoamalla kansalaisille positiivisia ajatuksia ja asenteita monikulttuurisuudesta tai kehittämällä yhteiskunta rakenteita ja käytänteitä kohtaamisia ja luottamusta lisääviksi. Yhteiskunnan rakenteita ovat esimerkiksi leikkipuistot, naapuruston auttamisverkosto, terveyskeskukset ja eri toimijoiden ylläpitämät kohtaamispaikat. Sosiaalisten suhteiden syntymiseen pystytään vaikuttamaan löytämällä ihmisiä ja eri ryhmiä yhdistäviä tekijöitä, ja tuomalla muuten erillään olevat ihmiset yhteen tämän yhdistävän tekijän kautta. Adra Finland Säätiö näkee julkishallinnon viranomaisilla olevan suuren vastuun vuorovaikutusta edistävien tahojen kuten kansalaisverkostojen tukemisessa. (Pappinen ym. 2016, 42, 49, 56.)

Kahdensuuntaista kotoutumista on edistetty viime vuosina varsinkin suurimmissa kaupungeissa. Ryhmäsuhteita edistäviä hankkeita on ollut muun muassa julkishallinnon toteuttamat Good Relations –hanke (2012-2014) ja sen jatkohanke Trust (2016-2018). Good Relations pyrki torjumaan monikulttuurisuuteen liittyviä negatiivisia ilmiöitä parantamalla eri väestöryhmien suhteita toisiinsa. Hankkeen pohjalta todettiin vuorovaikutuksesta eri väestöryhmien välillä olevan hyötyä hyviä suhteita edistävissä toimissa. Vuorovaikutuksen todettiin nostavan esiin myös puutteita, joita olisi hyvä ottaa huomioon arvioitaessa hyviä suhteita edistäviä toimintatapoja. (Oikeusministeriö 2017a; Good relations -hanke 2014, 22.) Trust-hanke pyrkii edistämään ryhmäsuhteita, rakentamalla väestöryhmien välistä luottamusta ja yhteiseloä entistä paremmaksi (Oikeusministeriö 2017b). Kummatkin nämä hankkeet pohjautuvat Good Relations Measurement Framework – mittaristoon (GRMF), jossa hyviä väestösuhteita mitataan neljän toisiaan täydentävän indikaattorin avulla. Niitä ovat asenteet, henkilökohtainen turvallisuus, vuorovaikutus muiden kanssa, osallistuminen ja vaikuttaminen. GRMF toteaa vuorovaikutuksen puutteen johtavan yhteisöjen ja ryhmien eriytymiseen, stereotyyppien vahvistumiseen, negatiivisiin asenteisiin ja ymmärtämättömyyteen toisia ryhmiä kohtaan. (Oikeusministeriö 2017a; Good relations -hanke 2014, 16-17.)

Julkishallinto koordinoi myös työ- ja elinkeinoministeriön johdolla kotouttamisen kumppanuusohjelmaa, jossa kotoutuminen nähdään kahdensuuntaisena prosessina. Ohjelma julkaistaan joka neljäs vuosi valtion kotouttamisohjelman yhteydessä, jotta sen tuomat tulokset ja aikaansaamat huomiot voidaan ottaa osaksi valtion kotoutumista

edistävää strategiaa. Kumppanuusohjelman tavoitteena on ruohonjuuritasolla löytää kumppanuuksia, innostaa ja tukea kotoutumista edistävässä toimissa, panostaa hyväksi havaittuihin toimintamalleihin ja löytää uusia toimijoita edistämään maahanmuuttajien kotoutumista. Kumppanuusohjelmassa kaikki halukkaat toimijat voivat osallistua kottouttamiseen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 3, 5.)

3 TOIMIJUUS

3.1 Toimijuuden määrittely

Toimijuuden määrittelyyn on yhteiskuntatieteissä liittynyt vahva kiinnostus ottaa selvää ihmisen toiminnasta, sen luonteesta ja toimijuuden merkityksestä. Toimijuuteen on aina liittynyt keskustelua siitä, missä määrin yksilön omat valinnat ohjaavat toimijuutta ja miten paljon siihen vaikuttavat yhteiskunnalliset rakenteet. Ajankohtaisena näemyksenä pidetään sitä, että yksilön toimijuus ei ole täysin riippumatonta yhteiskunnallisista rakenteista. Toimijuus nähdään siis yksilön ja rakenteiden välisenä vastavuoroisena suhteena, jolloin toimijuus ei ole yksilölle täysin vapaata, mutta ei myöskään täysin ulkopuolisten rajoitteiden määrittämää. (Juvonen 2015, 35-36; Eteläpelto, Heiskanen & Collin 2011, 18.)

Banduran mukaan toimijuudessa on neljä keskeistä ominaisuutta, jotka ovat tavoitteellisuus, ennakoitavuus, itseohjautuvuus ja reflektointi. Tavoitteellisuus tarkoittaa sitä, että ihminen muodostaa tavoitteet, jotka sisältävät toimintasuunnitelman ja strategiat niiden toteuttamiselle. Tavoitteiden kautta yksilö kykenee ennakoimaan omaa toimintaa niin, että se on tavoitteiden saavuttamisen kannalta tarkoituksenmukaista. Lisäksi toimijuus edellyttää itseohjautuvuutta ja reflektointitaitoa. (Bandura 2008, 15–16.) Toimijuuden määrittely pitää sisällään toisen toimimisen mahdollisuuden. Toimijuus näyttäytyy tilanteissa, joissa ihmisellä olisi ollut mahdollisuus toimia myös toisin. Ihmisellä on valtaa ja vapautta valita eri vaihtoehdoista ja toimijalla on valtaa vaikuttaa tapahtumien kulkuun. (Eteläpelto ym. 2011, 18.)

Toimijuudessa on siis kyse yksilön mahdollisuudesta tehdä haluamaansa, saada aikaan jotain tai päästä haluamaansa lopputulokseen. Siihen minkälaiset mahdollisuudet on toimia, vaikuttavat toimija, konteksti ja muut toimijat. (Hokkanen 2013, 60; Ojala, Palmu & Saarinen 2009, 22.) Toimijuus on yksilön halua toimia aktiivisesti, kokea ja olla olemassa. Yksilöön, jolla on toimijuutta, voidaan liittää seuraavia piirteitä: aktiivisuus, päämäärätietoisuus, osallisuus, vaikutus- ja valinnanmahdollisuus, vapaaehtoisuus sekä taito ja voima valita itse toimintatavat. (Hilppö, Krokfors, Kumpulainen, Lipponen, Rajala & Tissari 2010, 23.)

Gordon (2005, 114) on tutkinut erityisesti nuorten toimijuutta ja heidän kokemuksia toimijuudesta. Gordonin mukaan toimijuuden käsitteellä viitataan usein yksilön kapasiteettiin tehdä päätöksiä ja toteuttaa niitä, jolloin se sisältää vivahteen myös vaikuttamisen mahdollisuudesta ja voimasta. Toimija tarvitsee valtaa ja voimaa vaikuttamiseen, valintojen ja päätösten tekemiseen ja asioiden aikaansaamiseen. Ilman valtaa ja voimaa ei ole mahdollisuutta toimijuuteen, koska ne toimivat toimijuuden resursseina ja toimijan kapasiteettina. Yksilöllä on siis osaamista, taitoja ja sosiaalisia verkostoja, joiden kautta hänellä on vaikutusvaltaa ja hän kykenee näkemään itsensä toimijana. (Eteläpelto ym. 2011, 12-13.) Oleellista toimijuudessa on se, että yksilö tiedostaa käytettävissä olevat resurssit ja osaa toimia niiden puitteissa. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tietää mistä ja keneltä voi pyytää apua ja osaa tarpeen vaatiessa pyytää sitä. (Hilppö ym. 2010, 23.)

Gordon puhuu toimijuuden tunnosta ja tunteesta. Hänen mukaansa siihen liittyy yksilön mahdollisuudet tehdä päätöksiä, näkemykset päätöksenteon rajoituksista sekä huoli omasta toimijuudesta. Huoli toimijuudesta syntyy, kun yksilö on epävarma siitä voiko itse tehdä päätöksiä, onko päätökset mahdollista toteuttaa ja onko taitoa tehdä päätöksiä. (Gordon 2005, 114–115.)

Toimijuuden kehittämisessä on oleellista, että yksilöllä on mahdollisuus tehdä aloitteita ja päätöksiä ja nähdä toimijuuden vaikutukset omaan ja muiden elämään (Hilppö ym. 2011, 27). Toimijuus rakentuu sosiaalisesti arjen tilanteissa ja vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa (Ojala ym. 2009, 15; Vanhalakka-Ruoho 2014, 195). Tästä syystä ympäristön vuorovaikutuskulttuurilla on todella suuri merkitys toimijuuden kehittämisessä. Ympäristössä tulee nähdä aidosti ihmisten aloitteet ja ihmisillä tulee olla mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten asioita tehdään. (Hilppö ym. 2011, 27.)

Toimijoiden vastuullisuutta voidaan kehittää niin, että otetaan ihmiset mukaan toiminnan suunnitteluun, eikä niin, että heille ”määrätään” tietyt toimintatavat ikään kuin ylhäältä alaspäin (Hilppö ym. 2011, 27-28). Jyrkämän mukaan toimijuuden rakentumisessa on keskeistä kulloinenkin tilanne: se miten ihminen kykenee, osaa ja haluaa toimia niissä. Kysymyksiksi tällöin nousee, millaisiin esteisiin ihminen törmää eri tilanteissa ja miten yksilö näkee erilaiset vaihtoehdot tai miten kokee eri tilanteet. Jyrkämä näkee oleellisena sen, miten ihminen tilanteita reflektoi ja pohtii sekä millaisia tulkintoja hän niistä tekee. (Jyrkämä 2014, 19.)

Toimijuus synnyttää pystyvyyden tunnetta, omistajuutta ja sitoutumista ja sen vuoksi se on tärkeää ihmisen elämässä. Toimijuuden kautta ihminen pääsee vaikuttamaan omiin ja yhteisiin asioihin ja saa kokemuksen siitä, että yrittäminen kannattaa. Pystyvyyden tunne vaikuttaa myös siihen, miten paljon ja pitkäkestoisesti ihminen jaksaa yrittää ja nähdä vaivaa asioiden saavuttamiseksi. (Hilppö ym. 2011, 25.)

3.2 Yhteiskunta toimijuuden ja vuorovaikutuksen tukijana

Eri kulttuurikonteksteissa on erilaiset näkökulmat toimijuuteen. Länsimainen ajatus toimijuudesta korostaa omista asioista määräävän ja päättävän ihmisen asemaa sosiaalisessa ympäristössä. Siinä korostetaan päätöksenteon ja valintojen prosesseja, jotka ovat yksilöllisiä, luovia ja pääasiassa riippumattomia ulkoisista paineista. Ajattelutapa korostaa vahvasti sitä, että ihmisellä on mahdollisuus toimia toisin ja vaikuttaa aktiivisesti omaa elämää ympäröiviin olosuhteisiin. Länsimainen ajattelutapa korostaa yksilön mahdollisuuksia vaikuttaa toimijuuteensa, eikä huomioi niitä rajoituksia ja pakkoja, joihin ihminen väistämättä törmää elämässään ja jotka vaikuttavat hänen toimijuuteensa. (Juvonen 2015, 35.)

Björklund & Sarlio-Siintola (2010, 47) nostaa esiin suomalaisen hyvinvointipolitiikan korostavan myönteistä toimija käsitystä. Ihannekansalaisen tulisi olla aktiivinen, kantaa vastuunsa, oppia uutta sekä olla luova ja yksilöllinen. Tämän kaiken tulisi näkyä haluna kehittää ja uudistaa yhteiskuntaa, olla aktiivinen työelämässä sekä pystyä huolehtimaan itsestään ja läheisistään. Björklund & Sarlio-Siintola toteaaakin hyvinvointipolitiikan oletuksena olevan sen, että kansalaiset kokevat parhaiten olevansa osa yhteiskuntaa tehdessään töitä. Työnteon nähdään olevan keskeinen identiteetin rakentaja. Koska aktiivinen kansalaisuus vaatii toimintakykyisyyttä, pyrkii politiikka vaikuttamaan siihen sitä edistävasti.

Abib ottaa kriittisesti kantaa kotoutumista tukevaan palvelujärjestelmään. Hänen mukaansa suomalaiseen yhteiskuntaan tehdään yhteiskunnan avustusjärjestelmästä riippuvaisia maahanmuuttajia. Abib ei näe pidemmänpäälle tarpeellisena maahanmuuttajille eriytettyjä palveluita. Kuitenkin hän tarkentaa, että maahantulon alkuvaiheessa niitä tarvitaan. Hänen mukaansa viranomaisten tahtotila auttaa maahanmuuttajia on valtava, mutta hän painottaa sen tuottavan usein enemmän haittaa kuin hyötyä kotoutumisen

kannalta. Alusta asti maahanmuuttajilta tulisi vaatia aktiivista toimijuutta ja vastuun kantamista, liiallisen auttamisen sijaan. (Abib 2017)

Särkelä (2009, 36, 71) ottaa esiin aktiivisen kansalaisuuden merkityksen omaehtoisessa osallistumisessa ja toiminnassa. Aktiivinen kansalaisuus on vastakohta ulkoapäin ohjatulle toiminnalle. Pelkkä ulkoapäin ohjattu ihmisten aktivointi rajaa helposti toiminnan kenttää ja määrittelee, missä on lupa toimia. Hän pohtii voisiko matalan kynnyksen paikat olla vastaus aktiivisen kansalaisuuden lisäämiseen.

Kiilakoski huomioi myös kunnan toimijan roolissa ja toimijuuden mahdollistajana. Kunnallispolitiikka vaikuttaa kansalaisten toimijuuden mahdollisuuksiin esimerkiksi siinä, mihin se panostaa taloudellisesti. Toimijuuden mahdollistaminen on huomioitu kuntalain 27. pykälässä, jonka mukaan kuntalaisille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa kuntansa asioihin osallistumalla ja vaikuttamalla kunnassa tehtäviin päätöksiin. (Kiilakoski 2008, 8-9.) Björklund & Sarlio-Siintola sanoo yhteiskunnan rakenteiden toimivan ponnahduslauta ihmisessä jo itsessään oleville kyvyille ja valmiuksille toimia (Björklund & Sartio-Siintola 2010, 38-41).

Toimijuuden toteutumiseen vaikuttavat osaltaan sosiaaliset rakenteet (Eteläpelto ym. 2011, 18). Liebkind, Haaramo & Jasinskaja-Lahti (2000, 59) toteavat tutkimuksessaan suomalaisen asenneilmapiirin olevan haasteellinen maahanmuuttajille, sillä se ei tarjoa institutionaalisesti ja sosiaalisesti riittävästi tukea positiivisille kontakteille maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten välillä. Maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten tutustumisella toisiinsa on merkittävä vaikutus. Asenteisiin ja ennakkoluuloihin vaikuttaa jo yksi hyvä kontakti.

Muutos on väistämätön kulttuurien kohdatessa toisensa (Liebkind 2000, 13). Freire (2016, 60) yhdistää toimijuuden ja dialogisuuden kiinteästi yhteen muutosprosessissa, jossa tavoitteena on tasa-arvo eri ihmisryhmien välillä. Sosiaalisessa todellisuudessa muutos tapahtuu kokemusmaailmaan liittyvän sanomisen kautta. Tämä vaatii yksilöltä kriittistä ajattelua, jota seuraa myös sen mukainen ihmisestä itsestään lähtevä toiminta. Sanoittamisen kautta syntyvä dialogi ja toimijuus ovat oleellisesti yhteydessä toisiinsa, sillä ilman toista toinen kärsii. Dialogista tulee ilman toimijuutta pelkkää vieraannuttavaa puhetta ja toiminnasta ilman dialogista reflektiota pelkkää aktivismia.

Toimijuus rakentuu siinä ympäristössä, missä yksilöllä on tilaa olla ja toimia. Tämä ei ole uusi ajatus, vaan jo Aristoteles on pitänyt hyvän elämän ja onnellisuuden mittarina hyvää toimintaa omassa yhteisössään. Hyvä toiminta rakentuu ympäristössä, jossa ihminen pystyy toteuttamaan itseään ja tuomaan esille omia kykyjään ja taitojaan. Toiminta ja hyvinvointi ovat kiinteästi yhteydessä toisiinsa. Jokaisessa yksilössä on kuitenkin eri kapasiteetti toiminnalle, joten sen määrä ei ole vakio suhteessa hyvinvointiin. (Björklund & Sartio-Siintola 2010, 38-39.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

4.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää maahanmuuttajanaisten kokemuksia ja kehittämisideoita vuorovaikutuksesta kantasuomalaisten kanssa. Haluamme tuoda esiin millainen merkitys kantasuomalaisten kohtaamisella on maahanmuuttajanaishille ja miten he kokevat sen toteutuvan Hervannassa. Teoreettisena lähtökohtana ovat kahdensuuntainen kotoutuminen ja toimijuus. Otamme selvää missä ja miten kahdensuuntainen kotoutuminen toteutuu ja miten toimijuus tulee esiin maahanmuuttajanaisten vuorovaikutuskokemuksissa.

Opinnäytetyön tavoitteena on kerätä kokemustietoa maahanmuuttajanaisten ja kantasuomalaisten välisestä vuorovaikutuksesta TEKO-hankkeelle. Kokemustietoa voidaan hyödyntää kehitettäessä uusien maahanmuuttajien kotoutumista tukevia toimintamalleja ja kahdensuuntaista kotoutumista Hervannassa. Opinnäytetyöllämme haluamme tulevana sosionomeina lisätä myös omaa ymmärrystä kahdensuuntaisesta kotoutumisesta.

Opinnäytetyön tutkimuskysymysten avulla on tarkoitus selvittää kahdensuuntaisten vuorovaikutustilanteiden toteutumista sekä sen mahdollistavia tekijöitä Hervannassa. Lisäksi tarkoituksena on selvittää Hervannan alueen kahdensuuntaisten vuorovaikutusmahdollisuuksien kehittämiskohteita.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten maahanmuuttajanaiset kokevat vuorovaikutuksen toteutuvan kantasuomalaisten kanssa?
2. Miten maahanmuuttajanaiset kehittäisivät heidän ja kantasuomalaisten vuorovaikutuksen mahdollisuuksia Hervannassa?

4.2 TEKO-hanke

TEKO-hankkeen perustaman Kototorin toiminta-ajatuksena on, että kotoutumisen alkuvaiheessa oleva maahanmuuttaja saa neuvontaa ja palvelua yhdestä paikasta Hervannassa. Kototorilla on mahdollisuus saada palvelua omalla äidinkielellä. Siellä työskentelevät kahtena päivänä viikossa sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja, jotka tarjoavat asiakkaille elämänhallinnan tukea ja tarpeiden mukaista palveluohjausta. (TEKO-hanke 2017b) Kototori pyrkii tarjoamaan tekemisen mahdollisuuksia hervantalaisille ja auttamaan uusien harrastusten aloittamisessa. Kototorilla toimii keskiviikkoisin Hervanta yhdessä -kahvila, jonne kaikki ovat tervetulleita viettämään aikaa ja juttelemaan kahvitelun lomassa. (TEKO-hanke 2017c.)

TEKO-hanke järjesti toimintaa kevään 2017 aikana Hervannan Pelipuiston seurakuntakodilla. Pelipuistossa kokoontui kaksi kertaa viikossa suomen kielen ryhmä, jossa harjoiteltiin suomen kielen alkeita. Hervannassa asuvilla naisilla oli mahdollisuus osallistua myös kahdensuuntautumista tukevaan liikuntaryhmään. Ryhmä kokoontui joka perjantai Pelipuistossa. (TEKO-hanke 2017c.) Tämä toiminta siirtyi toukokuussa Hervannan lähikirkolle (Tampereen ev.lut.seurakunnat).

Kototorille on tavoitteena luoda sellainen vuorovaikutteinen sosiaalinen ympäristö, joka edistää kahdensuuntaista kotoutumista sekä uusien maahanmuuttajien sosiaalista toimintakykyä. Avoimen vuorovaikutuksen nähdään tukevan maahanmuuttajan sosiaalisen verkoston rakentumista ja laajentumista. Monimuotoisen yhteisöllisyyden syntyminen on kulttuurien kohtaamisen vuorovaikutteinen prosessi, jossa avainasemassa on ihmisten kohtaamiset avoimen dialogin kautta. Alueen asukkaiden osallisuus nähdään koko yhteisöä vahvistavana tekijänä. Yhteisöllisyyden kautta edistetään maahanmuuttajien sopeutumista Hervantaan. (TEKO-hanke 2017a.)

Hanke tukee tukihenkilöiden ja kokemusasiantuntijoiden avulla uusia maahanmuuttajia suomen kielen oppimisessa sekä kulttuuriin tutustumisessa. TEKO-hanke järjestää tulevana syksynä Minä Suomessa -koulutuksen. Koulutukseen voivat hakea maahanmuuttajataustaiset henkilöt, jotka haluavat toimia tulevaisuudessa kokemusasiantuntija- ja vapaaehtoistyötehtävissä. Koulutuksen jälkeen maahanmuuttajat voivat toimia kokemusasiantuntijoina ja auttaa omien kokemusten ja tietojen kautta Tampereelle muuttaneita uusia maahanmuuttajia kotoutumisen alkuvaiheessa. (TEKO-hanke 2017c.)

TEKO-hanketta koordinoi Tampereen evankelisluterilainen seurakuntayhtymä. Hankkeessa ovat mukana myös Tampereen kaupunki, Tampereen yliopisto ja Tampereen ammattikorkeakoulu. TEKO-hankkeen kohderyhmänä ovat oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat, kotoutumisen alkuvaiheessa olevat kiintiöpakolaiset ja työelämän ulkopuolelle jääneet maahanmuuttajat. Hankkeen toimintamalli on sektori- ja organisaatorajat ylittävä. Hankkeessa hyödynnetään vapaaehtoistyötä ja rekrytoidaan uusia henkilöitä toimintaan. (TEKO-hanke 2017a)

4.3 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyömme tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen eli laadullinen. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (2009, 161) toteavat, että laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on kuvata tutkittavien henkilöiden todellista elämää sen moninaisuudessaan. Laadullisen tutkimuksen kautta pyritään selvittämään aihetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullinen menetelmä sopii silloin, kun halutaan tuoda esille jonkin tietyn ryhmän ääni (Hakala 2015, 22; Hirsjärvi & Hurme 2011, 27). Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on saada haastateltavien henkilöiden omat kuvaukset heidän kokemasta todellisuudesta. Henkilöiden omat kuvaukset nähdään sisältävän niitä asioita, joita he pitävät itselleen tärkeinä omassa elämässään. (Vilka 2015, 118.)

Laadullisessa tutkimuksessa haastattelu on yksi yleisimmistä aineistonkeruumenetelmistä (Tuomi & Sarajärvi 2013, 71). Yksilöhaastattelu sopii erityisesti silloin, kun halutaan selvittää haastateltavan omakohtaisia kokemuksia aiheesta (Vilka 2015, 123). Haastattelussa pyritään vuorovaikutuksen kautta saamaan opinnäytetyön tekijöitä kiinnostavaan aihepiiriin vastauksia, jotka ovat opinnäytetyön kannalta oleellisia (Eskola & Vastamäki 2015, 27-28).

Opinnäytetyössä käyttimme teemahaastattelua (LIITE 2, 3). Se on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47). Teemoja miettiessä on olennaista muistaa tutkimustehtävä, johon ollaan hakemassa vastauksia. Aikaisempiin tutkimuksiin perehtyminen, opinnäytetyön aiheeseen liittyvän teorian tarkasteleminen, kriittinen pohdinta ja luovuuden käyttäminen ovat myös hyviä keinoja saada rakennettua opinnäytetyöhön sopivat haastatteluteemat. (Eskola & Vastamäki 2015, 35-38.) Teema-

haastattelun ideana on käydä kaikkien haastateltavien kanssa läpi samat aihealueet. Teemojen käsittelyjärjestyksellä ei ole kuitenkaan väliä, vaan teemat voidaan käydä läpi jokaiseen haastatteluun luontevalla tavalla. (Vilkkä 2015, 124.) Haastattelussa käytettiin teemojen lisäksi apukysymyksiä, jotka tarkentavat teemaa pienempien kysymysten avulla (Hirsjärvi & Hurme 2011, 66). Teemahaastattelu on joustava menetelmä, koska siinä voidaan tarvittaessa toistaa tai selventää kysymyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73).

4.4 Tutkimusaineiston kokoaminen

Haastateltavien henkilöiden valinnassa tulee muistaa opinnäytetyön tutkimuskysymys eli mitä halutaan selvittää. Tärkein kriteeri opinnäytetyössä on oma kokemus aiheesta. (Vilkkä 2015, 135.) Haastateltavien henkilöiden etsimiseen saatiin apua Kansainväliseltä naisten tapaamispaikasta Naistarilta, Pelipuiston seurakuntakodilta sekä Jakamisen paikka ry:ltä. Edellä mainittuihin paikkoihin otettiin yhteyttä sähköpostitse ja kysyttiin mahdollisuuksia auttaa haastateltavien etsimisessä. Sähköpostissa kerrottiin opinnäytetyön kohderyhmä ja sen liitteeksi laitettiin saatekirje (LIITE 1). Saatekirjeen tarkoituksena oli antaa informaatiota maahanmuuttajanaيسille opinnäytetyöstä. Saatekirjeessä kerrottiin opinnäytetyön tarkoituksesta ja haastattelun luottamuksellisuudesta. Työntekijät ehdottivat haastateltaviksi kohderyhmään kuuluvia henkilöitä, joilta kysimme halukkuutta osallistua. Koimme mielekkäämpänä kysyä itse henkilöitä haastatteluihin, jolloin saatiin ensimmäinen kontakti heihin. Yhteensä meillä oli kuusi haastateltavaa. Hirsjärven & Hurmeen (2011, 84) mukaan aikaisempi kontakti haastateltavaan helpottaa itse haastattelutilannetta.

Koimme haastateltavien henkilöiden löytämisen opinnäytetyöhön haastavaksi. Matkan varrella tuli yllättäviä peruuntumisia. Puolet haastateltavista perui haastatteluun tulemisen. Haastatteluiden peruuntumiselle ei saatu aina selkeää vastausta. Yhtenä syynä peruuntumiseen oli luottamuspuula. Pelkona oli henkilöllisyyden paljastuminen valmiissa opinnäytetyössä ja nauhoitettujen haastatteluiden julkaiseminen, vaikka henkilöille kerrottiin haastattelujen anonymiteetistä. Äkillisiä käännteitä tuli myös asenteiden suhteen. Motivoituneen ja innokkaan oloiset haastateltavat muuttuivat ensikohtaamisen ja toisen yhteyden oton välillä selvästi ennakkoluuloisiksi, eivätkä halunneetkaan tulla enää haastatteluun. Huomasimme kulttuurien välisiä eroja siinä, että kohtaamamme

maahanmuuttajat eivät kasvotusten kieltäytyneet mistään tai se oli heille vaikeaa. Hirsjärvi & Hurme (2011, 85) ovat sitä mieltä, että haastattelijoiden tulee pyrkiä motivoimaan henkilöitä haastatteluun kuitenkin kunnioittaen haastatteluista kieltäytyvän henkilön päätöstä. Haastattelun peruuntumiset olivat ikäviä vastoinikäymisiä ja aiheuttivat lisää haasteita ja töitä. Tärkeintä oli kuitenkin saada haastateltavaksi henkilöitä, jotka osallistuivat siihen mielellään ja kykenivät luottamaan opinnäytetyön tekijöihin.

Haastateltavista henkilöistä saatiin yksi Naistarilta, yksi Jakamisen paikasta ja neljä seurakunnan työntekijän kautta. Haastateltaville kerrottiin, kuinka paljon aikaa haastatteluun kannattaa varata, minkälaisia teemoja haastattelussa käydään läpi, miksi haastattelussa käytetään nauhuria ja korostettiin heidän henkilöllisyytensä pysyvän salassa opinnäytetyössä. Haastatteluja ennen on tärkeää kertoa haastateltaville henkilöille haastattelujen luottamuksellisuus ja haastattelijoiden vaitiolovelvollisuus (Hirsjärvi & Hurme 2011, 101).

Hirsjärvi ja Hurme (2011, 65) pitävät tärkeänä, että haastattelu suunnitellaan etukäteen eli miten haastatteluissa toimitaan. Haastateltavien kanssa sovittiin etukäteen haastattelun ajankohta ja paikka. Yksi haastattelu tehtiin Hervannan Vapaa-aikakeskuksen huoneessa ja loput viisi seurakunnan tiloissa Pelipuistossa. Haastattelupaikalla on merkitystä haastattelun onnistumiselle. Sen täytyy olla rauhallinen, jotta vuorovaikutus haastattelijan ja haastateltavan välillä onnistuu. Haastattelijan rooli on johtaa haastattelua ja pyrkiä luomaan mahdollisimman luonteva haastattelutilanne. (Eskola & Vastamäki 2015, 27-30; Hirsjärvi & Hurme 2011, 74.) Sen vuoksi roolien ja tehtävien miettiminen ennen haastattelutilannetta oli tärkeää. Etukäteen sovittiin kumpi haastattelijoista ottaa ensisijaisen vetovastuun kussakin haastattelussa. Koimme tämän työjärjestelyn hyödylliseksi. Toisen haastateltavan tehtävänä oli tarkkailla sivusta ja tarpeen mukaan osallistua haastatteluun kysymällä tarkentavia kysymyksiä.

Etukäteen mietimme keinoja, miten saisimme haastattelutilanteista mahdollisimman luontevia. Eskola ja Vastamäki (2015, 32) toteavat alkukeskustelun kautta syntyvän paremmat mahdollisuudet luoda luonteva ilmapiiri itse haastatteluun. Haastattelujen alussa tarjosimme haastateltaville henkilöille kahvia. Aloitimme haastattelut niin, että haastateltavat saivat kertoa vapaamuotoisesti itsestään. Teemahaastattelu toi vapauden selvittää haastateltavien kokemuksia enemmän keskustelun muodossa, kuitenkin niin, että haastatteliija johti tilannetta ja kaikki aiheet käytiin läpi.

Alkuperäinen suunnitelmamme oli tehdä kaikki haastattelut suomeksi. Haastattelujen peruuntumiset muuttivat kuitenkin suunnitelmia, joten teimme neljä ensimmäistä haastatteluja suomeksi, yhden englanniksi ja yhden tulkin avulla. Emme kokeneet tulkin välityksellä ja englanniksi tehdyissä haastatteluissa erityistä haastetta verrattuna muihin haastatteluihin. Käänsimme etukäteen teemat ja kysymykset englanniksi ja tulkin välityksellä tehtävä haastatteluun mietimme, mitä erityistä tulee huomioida haastattelussa. Haastattelun vetäjällä oli aikaisempaa kokemusta työn kautta tulkin käytöstä keskusteluissa, joten koimme sen vahvuudeksi.

Haastattelut olivat itsessään erittäin opettavia. Ensimmäisen haastattelu oli haasteellinen, mutta jälkepäin ajateltuna tärkeä ja kasvattava kokemus. Vaikean haastattelun jälkeen jouduimme refleктоimaan haastattelutilannetta ja meidän haastattelijoiden toimintatapaa. Ensimmäisessä haastattelussa kysyimme liian pitkiä ja epäselviä kysymyksiä. Huomasimme myös, että haastattelijoina meidän tulee antaa haastateltavalle enemmän aikaa vastata. Lisäksi pohdimme haastattelijan roolia ja koimme, että tämä kehitti kykyä toimia paremmin seuraavissa haastatteluissa.

4.5 Tutkimusaineiston analysointi

Aineisto voidaan analysoida teorialähtöisesti tai aineistolähtöisesti. Valitsimme aineistolähtöisen tavan. Aineistolähtöisessä tavassa aineisto määrittää teoreettinen käsitteistön. Esiin nousevat teemat aineistossa muodostavat kategoriat analyysille. Tulokset syntyvät aineiston keruun ja analysoinnin tuloksena. (Vilka 2015, 163-164.)

Opinnäytetyössä analysoitiin kahdensuuntaisen kotoutumisen toteutumista Hervannassa aineiston pohjalta nousseista teemoista. Kokemukset määrittivät aineiston jaottelun eri teemoihin ja teemojen pohjalta tarkastelimme kahdensuuntaisen kotoutumisen toteutumista. Valitsimme aineistolähtöisen tavan, sillä mielestämme se soveltui parhaiten opinnäytetyömme tavoitteeseen. Olimme tutustuneet kahdensuuntaisen kotoutumiseen liittyviin teorioihin, kuten toimijuuteen, dialogisuuteen ja integraatioon, jo ennen haastatteluja, mutta haastattelukysymyksiä emme rakentaneet teorioiden varaan. Kysymyksissä annoimme maahanmuuttajille tilaa nostaa kohtaamisista, vuorovaikutukses-

ta ja ystävyysuhteista suomalaisten kanssa esille ne asiat, mitkä he kokivat tärkeinä. Lisäkysymyksillä tarkensimme maahanmuuttajien kokemuksia asioista.

Haastattelujen litteroinnin jälkeen karsimme epäoleellisen informaation pois, pelkistimme vastaukset ja jaoimme ne alaluokkiin. Nämä havainnot yhdistimme selkeämmäksi kokonaisuudeksi muodostamalla yläluokkia ja yläluokista pääluokkia. Luokkien yhdisteleminen tapahtui etsimällä vastauksista yhdistäviä piirteitä. Pääluokat muodostivat analysoitavan aineiston rungon. (Alasuutari 2011, 40-41; Vilka 2015, 164.) Pääluokissa pyrimme nostamaan esiin maahanmuuttajanaisten kokemuksista ne teemat, jotka liittyivät kahdensuuntaiseen kotoutumiseen.

Aineisto analysoitiin havaintojemme ja teoreettiseen viitekehykseen liittyvän tiedon perusteella. Pyrimme löytämään vastauksen tutkimuskysymykseen kaikkia käytettävissä olevia johtolankoja käyttäen ja muodostamaan aineistosta mahdollisimman selkeän kokonaisuuden. Kvalitatiivisena tutkimuksena täydellistä tieteellistä varmuutta ei aineiston analysointi voi kuitenkaan tuottaa. (Alasuutari 2011, 44-48; Vilka 2015, 170.)

4.6 Eettisyys ja luotettavuus

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa voi olla vaarana liian läheinen suhde tutkimusaiheeseen, jolloin tulokset vaikuttavat olevan jo valmiiksi tiedossa ennen varsinaista selvittämistä. Tutkimuksen tekijän tulee pohtia etukäteen omaa roolia ja suhdetta aiheeseen. (Hakala 2015, 20–21). Luotettavuuden kannalta pidimme tärkeänä oman asenteemme tiedostamista maahanmuuttajia kohtaan ja mistä lähteistä ja taustoista asenteemme oli syntynyt. Esimerkiksi minkä kuvan media tai lähipiirissä olevat ihmiset olivat antaneet.

Pidimme tärkeänä perehtyä opinnäytetyömme teoreettisiin lähtökohtiin monipuolisesti ja ottaa opinnäytetyöhön mahdollisimman uutta lähdekirjallisuutta, jotta meillä olisi kattava ja luotettava näkökulma tarkastella opinnäytetyön aineistoa. Vilka (2015, 37–38) toteaa monipuolisen ja luotettavan teorian tiedon auttavan aineiston analysointi vaiheessa ja johtopäätösten kirjoittamisessa.

Pyrimme tekemään tutkimustehtävästä mahdollisimman neutraalin ja objektiivisen. Haastattelukysymyksissä haastateltaville annettiin vapaus vastata omasta näkökulmas-

taan käsin. Haastattelutilanteessa kiinnitimme erityisesti huomiota Hirsjärven & Hurmeen (2011, 94) esille nostamaan vaaraan keskustelun ohjailusta oletettuja vastauksia kohti. Haasteita meille syntyi haastateltavien eri tasoisien kielitaidon vuoksi. Tähän olimme varautuneet suunnittelemalla kysymysten esittämisen eri tavoilla, jotta yhteinen ymmärrys syntyisi. Yhden haastatteluista teimme tulkin avulla ja yhden englanniksi, koska haastateltavien suomenkielen taito oli erittäin heikko.

Olimme miettineet etukäteen opinnäytetyömme tavoitteita laatiessa, millä tavoin opinnäytetyö tukee ja parantaa tutkittavien tilannetta. Tämä on tärkeä lähtökohta opinnäytetyön tarkoitusta pohtiessa. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 20.) Opinnäytetyön kautta TEKO-hanke saa kokemustietoa maahanmuuttajanaisten ajatuksista vuorovaikutustilanteissa kantasuomalaisten kanssa. Kokemustietoa voidaan käyttää edistämään kahdensuuntaisen vuorovaikutuksen mahdollisuuksia Kototorilla ja koko Hervannan alueella.

Pyytäessämme maahanmuuttajanaisia haastatteluun, pyrimme antamaan heille riittävän informaation selvityksen tavoitteesta, toimintamme luottamuksellisuudesta ja siitä, että yksityisyydensuojaa noudatetaan tulosten analysoinnissa (Hirsjärvi & Hurme 2011, 20). Tällä pyrimme takaamaan, että haastateltavat eivät jännittäisi meitä ja uskaltavat kertoa omia mielipiteitään aiheesta. Uskomme kuuden haastateltavan antavan aiheeseen riittävästi analysoitavaa kokemustietoa, sillä aineisto alkoi jo toistaa itseään ja pystyimme nostamaan analyysissä esiin haastatteluissa toistuvia teemoja. Raportointi vaiheessa litteroimme haastattelut ja lainasimme niitä sellaisenaan suoraan tekstiin. Haastateltavien tai heidän mainitsemien ihmisten nimiä ei työssä mainita, jotta haastateltavia ei voi tunnistaa vastauksista.

5 VUOROVAIKUTUSKOKEMUKSIA HERVANNASSA

5.1 Vuorovaikutuksen kautta sisälle yhteiskuntaan

Haastattelut toivat esille, että vuorovaikutuksella kantasuomalaisten kanssa on merkitystä ja tarvetta maahanmuuttajan kotoutumisen näkökulmasta. Maahanmuuttajanaiset totesivat, ettei uuden kulttuurin ja toimintatapojen omaksuminen ole helppoa. Aktiivisessa vuorovaikutuksessa kantasuomalaisten kanssa opitaan suomalaisen yhteiskunnan erilaiset säännöt, lait ja arjen toimintatavat. Niillä nähtiin olevan merkitystä siinä, että osataan toimia yhteiskunnan toimintatapojen mukaisesti eri arjen asioita hoitaessa.

Mutta kun sä haluat asua Suomessa, pitäisi oppia heille, että koska täällä on laki. Et voi vaihtaa se laki. Siis ulkomaalaisten pita ummartavat sitä.

Perheelle tosi tärke suomalaisii kaveri. Tosi tärke asia. Kun mä tuli tänne Suome, ma ei osa mitä... Esimerkiksi sahko, vuokra tai jotai tilataan tai joku tapahtuma tule. Missä sinä menet soittaa. Kenelle sä sanot haluan apua, miksi tämä lasku tuke minalle. Jos sinulla on kaveri, sä soitti kaverille. Hän tule ja hän sinu kanssa keskustele, miksi tää tulee tai ei tule. Ahaa.

Haastatteluista nousi esille vuorovaikutuksen kantasuomalaisten kanssa lisäävän mahdollisuuksia oppia puhumaan suomen kieltä. Maahanmuuttajanaiset kokivat aktiivisen vuorovaikutuksen myös vahvistavan kielitaitoa. Heidän kokemuksien mukaan suomen kielen taito häviää, jos arjessa ei ole mahdollisuuksia käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa kantasuomalaisten kanssa.

Se kaveri auttaa paljon. Esimerkiksi kuukautiset, kuukautta, kuukausta, kaikki sekoista ihmisiä, ei osaa mitään. Mutta kaveri hyvä, kun esimerkiksi, jos nainen, hän autta minule. Ei, älä sano kuukautiset. Kuukausi. Kuukautta. Se tosi hyvä juttu.

Sitten mina istu kaksi kukausi kotona. Mina vahan vahan vahan suomi kieli pois.

Vuorovaikutus kantasuomalaisten kanssa koettiin tärkeäksi hyvinvoinnin näkökulmasta. Päivittäinen sosiaalinen kanssakäyminen vaikutti haastateltavien mielestä positiivisesti mielialaan. Sosiaalinen elämä oli maahanmuuttajanaيسille omasta kulttuurista tuttua ja luontevaa. Ilman vuorovaikutusta kantasuomalaisten kanssa, he kokivat olonsa yksinäiseksi. Merkitykselliseksi asiaksi maahanmuuttajanaiset nostivat, että sosiaalinen verkostoitumisen kautta voi tutustua kantasuomalaisten kanssa paremmin. Maahanmuuttajanaisten toiveena oli saada suomalainen kaveri.

Haluaisin kaveriksi suomalaisen naisen.

Se olisi kiva mun mielestä, että koska meillä molemmilla, meillä sama päiväkotilapsi, että voidaan keskustella, että mitäs päivä mene siellä päivähoitossa, että minkäslainen hänen mielestä hoitajat... Tää olisi hyvä idea, jos tulisi kaveriksi heidän kanssa, että vanhempia muiden kanssa. Ei kaveriksi, mutta puhutaan vähän enempi.

Kun hänellä on ensi kun hän tulee Soomessa tai Hervannassa, ensi sai kaveria. Tosi, tosi tärkeää ja tosi mukavaa.

5.2 Vastavuoroisuus yhdistää

Vuorovaikutukseen kantasuomalaisten kanssa suhtauduttiin aika myönteisesti. Haastateltavat toivat esille vuorovaikutuksen sujuvuuden viranomaisten kanssa. Maahanmuuttajanaiset kokivat saaneensa viranomaisilta hyvää palvelua ja apua kotoutumiseen. Haastatteluissa ilmeni, että joillakin maahanmuuttajanaيسilla hyvät vuorovaikutuskokemukset liittyivät pelkästään viranomaisten kanssa toimimiseen. Keskeisimmäksi asiaksi maahanmuuttajanaiset nostivat vuorovaikutuksen lisäämisen tarpeen arjen kohtaamisiin. Maahanmuuttajanaiset toivoivat, että vuorovaikutustilanteita ja arjen kanssakäymistä voisi tapahtua luonnostaan yleisillä paikoilla kuten kadulla tai kerrostalon pihalla.

It's not easily to talk people, who don't working there. I speak only with people who works there.

Mutta jos on jotakin esimerkiksi palveluja, no siellä ne, me voidaan saada apua siellä. Nillä on niin hyvä palvelu.

Maahanmuuttajanaaisilla oli hyviä vuorovaikutus kokemuksia naapureiden kanssa. Onnistuneet suhteet naapureiden kanssa koettiin välittömiksi. Maahanmuuttajanaisten kokemuksista nousi esille, että toimivassa naapureiden välisessä vuorovaikutussuhteessa vaihdetaan kuulumisia ja autetaan puolin ja toisin. Hyvät vuorovaikutussuhteet vaikuttivat myös siihen, että naapureiden kanssa vietettiin enemmän aikaa ja tehtiin yhdessä asioita.

Joo, han tule minu koti. Mina hane koti mene. Sama perhe. Ku han soitta, han kysyy, mitä sina tana puhaa? Mitä onkelma? Sitten han tule minu koti, mina menen hane koti.

Mun kerrostalossa ihan kaikki tunne minulle ja mä tunnen heille. Mutta se onnistuu, ku minun talo kaveri, kaikki, jos jotai me sanoimme, mene yhdessa keskustelemaan.

Hyviä kokemuksia kantasuomalaisten kanssa oli myös arjen yllättävissä vuorovaikutustilanteissa. Haastateltavat kertoivat kantasuomalaisten auttavan mielellään esimerkiksi kadulla tai bussissa, jos heiltä kysytään apua. Maahanmuuttajanaiset toivat kuitenkin esille, että toivoisivat näihin tilanteisiin enemmän vastavuoroista vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksen aloittamiseen toivottiin lisää aktiivisuutta kantasuomalaisten taholta.

Ofcourse, yes. They are very good at that to watch google the directions. Excuse me, anteeksi, and they here. Mitä? What? And I tell them what I want. They become help.

Suomalaiset aina haluaa auttaa. Jos sinä haluat joku esimerkiksi haluat joku adressi, jos vain näytä heille, joo.

Haastateltavat, joilla oli enemmän vuorovaikutussuhteita, pystyivät kertomaan syitä hyvien vuorovaikutussuhteiden syntymiselle. Haastatteluissa nousi selkeästi esille

heidän motivaatio ja halu tutustua kantasuomalaisiin ja suomalaisen kulttuurin tapoihin. Maahanmuuttajanaisten kokemus oli, että täytyy itse kyetä ottamaan kontaktia kantasuomalaisiin. Maahanmuuttajanaiset ymmärsivät, että vuorovaikutus ei synny aina kaikkien kanssa. Syynä ei välttämättä ole erilaiset kulttuuritaustat, vaan ihmiset ovat erilaisia luonteeltaan.

Mää tykkään kaveri paljo, mää tykkään yhdessä aina teke jotai, mä itse, koska mä haluan, mä aina itse.

Useamman positiivisen vuorovaikutussuhteen luomiseen vaikutti se, että maahanmuuttajanaisilla oli tietoa kohtaamisen paikoista ja he olivat aktiivisesti osallistuneet niissä järjestettäviin tapahtumiin. Osallistumisen kautta syntyi heidän kokemuksien mukaan mahdollisuus muodostaa kaverisuhteita. Yhdeksi tärkeimmäksi asiaksi vuorovaikutussuhteiden onnistumisessa nousi heidän kokemuksien mukaan ymmärrys siitä, että maahanmuuttaja ei voi kaikissa tilanteissa toimia omasta kulttuurista opitun tavan mukaan. He totesivat, että täytyy osata muuttaa omaa toimintaa suomalaiseen yhteiskuntaan sopivaksi. Tärkeäksi tekijäksi kantasuomalaisiin tutustumisessa nostettiin myös viranomaisten tuki. Haastattelussa tuli esille kokemus sosiaalitoimiston auttamisesta siinä, että syntyi kaverisuhde kantasuomalaisen kanssa.

Mä tutustuin häntä siellä tuppa, Hervanta tuppa, missä lapset viettävät aika ja aidit kansa. Siellä uks suomalainen, hän niin huvä nainen, että tykkä olla ulkomaalaisen kanssa. Hän tykkä, se on itsestä tietenki, että haluan puhua heidän kansssa ja olla kaveria heidän kanssa. Ei kaiken kansa, se riipu kenen kansa se sopi. Esimerkiksi me oleme sopinet ja me puhume koko ajan me tavataan joskus.

Sitten joku päivä he tarjottaa joku paperit meille, joku haluaa suomalaisia kaveri, voi kirjoittaa, hakea. Sit mä hakea itselle suomalaisia perheitä. Sitten yks päivä joku soittaa mulle, joku palvelu, tervetuloa. Suomalaisia haluaa joku kaveri. Sit kaksi vuotta mulla on yksi kaveri, suomalaisen kaveri, perhe.

5.3 Haasteet vuorovaikutukselle

Vuorovaikutuksessa kantasuomalaisten kanssa koettiin ja nähtiin olevan haasteita, vaikka haastateltavilla oli myös positiivisia kokemuksia. Keskeisimmäksi vuorovaikutuksen haasteeksi nousi maahanmuuttajanaisten tietämättömyys kohtaamisen paikoista Hervannassa. Haastateltavat eivät tienneet juurikaan arjen paikkoja, joissa olisi mahdollisuus vuorovaikutukseen ja tutustumiseen kantasuomalaisten kanssa. Halu osallistua ja tarve tavata kantasuomalaisia tuli kuitenkin selkeästi esille.

Mä en tiedä, koska mulla ei ole. Mä en tiedä mitä paikkaa.

En vain tästä (Pelipuisto). Ei ole muita paikka.

Yksilökeskeinen asenne nousi yhdeksi vuorovaikutuksen haasteeksi haastatteluissa. Maahanmuuttajanaiset kokivat kantasuomalaisten olevan kiinnostuneita vain omasta elämästä. Ihmetyksen aiheeksi nousi heidän kokemukset siitä, että kantasuomalaiset haluavat elää rauhassa omaa elämää. Maahanmuuttajanaisten kokemus oli, ettei ihmisten sosiaaliseen verkostoon mahdu oman perheen lisäksi uusia tuttavuuksia.

They don't need me... I see that everybody have their own business.

Mä ajattele, että kaikki ihmiset ovat vain minä. Kaikki ihmiset ovat vain minä ja minun perhe.

Yhdeksi vuorovaikutuksen haasteeksi nostettiin ihmisten kiireellinen elämä. Maahanmuuttajanaiset kokivat, ettei kantasuomalaisilla ole aikaa kohtaamiselle. Vanhemmat käyvät töissä ja lapset ovat päiväkodissa tai koulussa ja vapaa-aika täyttyy erilaisista harrastuksista. Toisaalta maahanmuuttajanaiset ihmettelivät, miksi siellä missä päivittäin kuitenkin kohdataan ei synny vuorovaikutusta. Päiväkodissa ja koulussa oli heidän kokemusten mukaan pelkkää tervehtimistä keskustelun sijaan. Maahanmuuttajanaiset ajattelivat, että juuri ne hetket olisivat luontevia tilanteita keskustelulle.

Mä sanon, hänellä ei ole aikaa. Hän menee työ ja hänen mies menee työ.

No koska ne ovat sellaisia, että ne ovat, ei vaan mun kerrostalossa siis kaikkialla. Ne ovat suomalaisia sanovat ei kukan hairitse enempi. Että oke moi sanotaan, joo moi, tai siis ei enempi, vaan moi tai joo moi, ei

mitän muuta. Siis uskon, että ne halu olla oma elämä, että ei kukan voi siis hairite koko ajan.

Päiväkodissa ja koulussa vain tervehdimme.

Maahanmuuttajanaiset kokivat vuorovaikutuksen haasteeksi kantasuomalaisten haluttomuuden tutustua maahanmuuttajiin ja sitä kautta erilaisiin kulttuureihin. Haastateltavien toiveena oli, että kantasuomalaiset osoittaisivat enemmän kiinnostusta tutustua. Kohtaamisissa kantasuomalaiset voisivat kysyä maahanmuuttajan kotimaasta ja sen kulttuurin piirteistä. He näkivät, että juurikin kiinnostus maahanmuuttajan kulttuuria kohtaan olisi luonteva tapa kohdata ja aloittaa vuorovaikutus. Yhtenä isona haasteena he kuitenkin nostivat sen, että kantasuomalaiset eivät ole sosiaalisia ja ovat hiljaisia.

Suomi ei puhu paljo, en tieda miksi.

Suomalainen ei ikinä puhu sinun kanssa, jos ei tunne.

Esimerkiksi joskus ihmisiä ne haluavat tutustua muiden kulturia, muiden ihmisiin, miten heidän elämä on. Jotkut ihmisiä ne eivät kiinnosta.

Maahanmuuttajan muutoshaluttomuus nähtiin olevan yhtenä esteenä kahdensuuntaiselle vuorovaikutukselle. Haastateltavat pohtivat, että jos maahanmuuttaja on vuorovaikutuksessa vaan oman kulttuurin edustajien kanssa, niin haasteeksi nousee suomalaisen kulttuurin tapojen oppiminen. He myös totesivat, että tällöin suomen kielen oppiminen vaikeutuu. Haastatteluista korostui maahanmuuttajan aktiivinen toimijuus, jotta kahdensuuntainen kotoutuminen mahdollistuu. Maahanmuuttajalla täytyy olla motivaatio ja halu oppia suomalaisen kulttuurin tapoja. Selkeästi tuotiin esille aktiivisuus pyrkiä luomaan sosiaalisia kontakteja kantasuomalaisiin ja halu tutustua.

Jos ei ole yhdessä, sä oot aina kotona, sä oot aina oma maan kaveri, sä oot aina soittaa oma maassa, puhumaan, keskustelemaan. Milloin sä opit jotain.

Negatiivisten vuorovaikutus kokemusten koettiin vaikuttavan maahanmuuttajan toimijuuteen. Haastatteluissa tuli ilmi maahanmuuttajanaisten aloitteellisuus ja ak-

tiivisuus pyrkiä vuorovaikutukseen kantasuomalaisten kanssa, kun he tulivat Suomeen. Heidän näkemyksensä oli, että kun on aktiivinen ja motivoitunut, niin vuorovaikutus mahdollistuu. Useista yrityksistä ja aloitteista huolimatta vuorovaikutus kantasuomalaisten kanssa ei toteutunut vastavuoroisesti. He kokivat, että eivät enään kykene itse vaikuttamaan siihen, että vastavuoroinen vuorovaikutus kantasuomalaisten kanssa mahdollistuisi. Maahanmuuttajanaisten ajatuksena oli, että heidän täytyy vain sopeutua tilanteeseen.

Before yes, I was. I try to say greetings, where I came from. When I see that everybody have their own business, so I try to be like they. I have been here a long time, I know their system so I try to follow their system. Before it was difficult.

Mä oli yksi kerta. Mä etsi minu tehosekoitin. Tehosekoitin oli rikki ja mä tehdä. Sitten mä mene koputtaa, mä tarvitse jotai. Voisiko auttaa, mutta hän sano ei, en voi auttaa. Sitten mä oli little bit dissapointed. Sitten kaksi kerta, kun mä olin täällä. Blenderi oli rikki ja mä halua tehdä. Ei toimi. Oli kamala. Sitten mitä mä teen? Mä kato, mä ajattele ei ole naapuri kuka voi auttaa, sitten mä laittaa kaikki jääkaapissa.

Keskustelun aloittekyvyttömyys kantasuomalaisten taholta koettiin haasteeksi vuorovaikutukselle. Haastateltavien kokemuksen mukaan keskustelun aloittaminen on usein maahanmuuttajan vastuulla. He totesivat, että kantasuomalaisten on vaikea tulla juttelemaan, jos he eivät tunne henkilöä.

Sinu pitä kysyy ensin, puhuu ensi. He vastaavat tai auttavat. Aina ensin.

Jos sä puhut ne vastata, ne puhuvat. Pitäisi uskalla puhua heidän kanssa.

Väärinymmärryksen pelon koettiin vaikuttavan vuorovaikutukseen. Riittämätön kielitaito ja ymmärtämisen puute vaikuttivat uskallukseen aloittaa keskustelu kantasuomalaisen kanssa. Myös keskusteluihin osallistuminen koettiin vaikeaksi huonon kielitaidon vuoksi.

Mä en uritä, koska tiedän mun kieli, se on vähän näin. Että ei oo niin hyvä kieli ja tiedän, jos hän vastaa, minä en ymmärrä.

Mä meen, mutta ei osa puhua, vain sanoa joo, joo.

5.4 Yhdessä toimimalla kehitetään vuorovaikutusta Hervannassa

Haastateltavien kokemuksen mukaan kahdensuuntaisen vuorovaikutuksen kehittäminen voisi tapahtua yhteisöllisyyttä lisäämällä. Naapureiden kanssa voitaisiin tehdä yhdessä enemmän. Arjen kohtaamisen paikkoihin voitaisiin mahdollistaa enemmän luonnollista vuorovaikutusta järjestämällä esimerkiksi päiväkotiin tapahtuman, jossa maahanmuuttajat ja kantasuomalaiset voisivat tutustua toisiin. Haastatteluissa nousi myös esille, että Hervannassa olisi hyvä olla tapaamispaikka, joka mahdollistaisi vuorovaikutuksen kantasuomalaisten kanssa.

Varmaa tarvi joku paika. Tehdä jotain, kaikki tulee yhdessä.

Come together, talking together. Speaking finnish even you don't know how to speak, try to communicate with people, share ideas, just together.

Noo, jos tapahtuu jotain tapahtuma siellä (päiväkodissa), esimerkiksi jotai juhlaa siis silloin ehkä. Voidaan tutustua. Voidaan tutustua päiväkodissa tai naapureiden kanssa tai jotakin esimerkiksi tapahtumia. Tässä Hervannassa ulkomaalaisten kanssa, kun on suomalaisten kanssa, siellä voi tutustua.

Esimerkiksi minun kaveri on viime vuonna hänen talon puolella, kaikki naapuri yhdessä meni Pori. Talo tarjottaa heille. Tosi hyvä, tunnet naapuri, kuka hän on, millainen, mita. Se helposti menee asiat ja kaikki yhdessä, kun tuntee toine ihmisiä.

Yhtenä kehittämisen alueena maahanmuuttajat nostivat esille molemminpuolisen ymmärtämisen tärkeyden suomen kielen osaamisen kautta. Maahanmuuttajanaiset

mainitsivat, että uuden maahanmuuttajan kannattaa opetella puhumaan suomea, jolloin pystyy keskustelemaan kantasuomalaisten kanssa ja tutustumaan heihin.

Learn how to speak finnish. If you know how to speak, you can easily talk with vanha people.

Suomen kieli pitää oppia, jotta voi tutustua suomalaisiin.

Vastavuoroisen vuorovaikutuksen edistyksen ajateltiin tapahtuvan tulevaisuudessa askel kerrallaan. Heidän näkemyksensä oli, että kantasuomalaiset oppivat maahanmuuttajilta sosiaalisuutta ja maahanmuuttajat oppivat heiltä nauttimaan hiljaisuudesta. Koulun ajateltiin olevan yksi edistyksen paikka. Nuorten ajateltiin oppivan ottamaan paremmin huomioon eri kulttuurista tulevia ihmisiä sekä kehittämään sosiaalisia taitoja yhdessä.

Uskon, että pikkuhilja, että suomalaiset aloittavat vaihta, tulee enemmän sosiaalisia. Koska nyt täällä Suomessa enemmän ulkomaalaisia ja ne opettavat sieltä esimerkiksi nuoria. Kun koulussa on ulkomaalaisia, ne opettavat sieltä, no pitäisi vähän enemmän sosiaalinen. Ja ulkomaalaiset oppivat olemaan vähän hiljempi, pitäis kuunnella myös. Siis pikkuhiljaa.

Jos esimerkiksi se asia kaikki varmaan tulee koulussa. Esimerkiksi kaverit, jos koulussa, jos he ottaa toinen ihmisiä, ajattelee, mitä maahanmuuttaja on, minä pitäis ottaa hänellä yhdessä. Esimerkiksi, jos koulussa joku nuuret maahanmuuttaja on, ei halua nuuret ottaa hänellä yhdessä. Voi ottaa, mutta haluaa aikaa. Ajattelen, varma täyty otta vähän aikaa, mutta monet ihmiset, riippuu mikä ihmisiä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Haastatteluissa tuli esiin sosiaalisten verkostojen tärkeys kantasuomalaisten kanssa oleellisena tekijänä Suomeen kotoutumisessa. Kantasuomalaisten ja maahanmuuttajien molemminpuolinen ja aktiivinen vuorovaikutus koettiin edesauttavan suomalaisen yhteiskuntaan ja sen toimintatapoihin sisälle pääsemisessä. Tämä tulos oli linjassa kotoutumiselle asetettujen valtakunnallisten tavoitteiden kanssa. Suomalaisen kotouttamispolitiikan tavoitteena on, että maahanmuuttajat voisivat kokea osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Osallisuuden kokemuksen tiedostetaan syntyvän vuorovaikutuksen kautta. (Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2007, 19.) Vuorovaikutuksen merkitys tulee esille myös kotoutumislaisissa, jossa yhtenä linjauksena on myönteisen vuorovaikutuksen lisääminen (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 1§).

Kotoutumislaisissa vuorovaikutuksen edellytykset pyritään luomaan käytännössä ensikädessä kielen oppimisen kautta (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 1§). Haastatteluissa todentui kielen oppimisen ja osaamisen merkitys. Yhteisellä kielellä oli positiivinen vaikutus vuorovaikutustilanteiden syntymiseen kantasuomalaisten kanssa. Arjen vuorovaikutus suomalaisten kanssa ja kielitaito liittyivät kiinteästi yhteen, sillä ilman vuorovaikutusta kielitaidon koettiin unohtuvan. Adra Finland Säätiön tekemän selvityksen mukaan arjen vuorovaikutustilanteet kantasuomalaisten kanssa ovat tärkeitä kielitaidon kehittämisen kannalta. Arjen vuorovaikutustilanteet edistävät maahanmuuttajan suomen kielen puhumis- ja kuuntelutaitoa, kun taas kielikursseilla oppiminen painottuu enemmän luku- ja kirjoitustaitoon. (Pappinen ym. 2016, 25.) Pelkkä kielitaito ei automaattisesti johda vuorovaikutussuhteisiin kantasuomalaisten kanssa, mutta se madaltaa kynnystä vastavuoroiselle kohtaamiselle. Montonen (2017, 13-14) muistuttaa sosiaalisten suhteiden syntymiseen vaikuttavan henkilökohtaiset piirteet ja asenteet yhtä lailla kielitaidon lisäksi.

Kahdensuuntaisessa kotoutumisessa niin maahanmuuttajilla kuin kantasuomalaisilla on yhtä tärkeä rooli monikulttuurisen yhteiskunnan rakentajana (Herranen & Kivijärvi 2009, 181). Haastatteluissa ilmeni vuorovaikutuksen laadun vaikuttavan tuleviin vuorovaikutustilanteisiin. Negatiiviset kokemukset vuorovaikutuksesta kantasuomalaisten kanssa vaikuttivat maahanmuuttajien toimijuuteen ja pystyvyyden tunteeseen. Negatiiviset kokemukset synnyttivät ajatuksia siitä, että vuorovaikutus tietyissä

ympäristöissä ei ole mahdollista ja henkilöllä ei ole keinoja vaikuttaa tilanteeseen. Hilppö ym. (2011, 25) toteaa toimijuuden kannalta olevan oleellista yksilön uskominen omiin mahdollisuuksiin ja toimijuuteen kykenemiseen. Pystyvyyden tunteen hän sanoo vahvistuvan positiivisten kokemusten avulla. Haastatteluissa todentui positiivisten vuorovaikutuskokemusten vaikutus toimijuuteen. Ne auttoivat haastateltavia reflektoimaan negatiivisia kokemuksia siten, että pystyvyyden tunne säilyi uudelleen toimimisen mahdollisuutena ja haluna päästä tavoitteeseen. Positiiviset kokemukset auttoivat haastateltavia löytämään eri tilanteisiin sopivia keinoja vuorovaikutukselle.

Liebkind ym. (2000, 59) toteavat suomalaisen kulttuurin olevan sosiaalisesti haasteellinen maahanmuuttajalle, sillä maahanmuuttajalla on usein sosiaaliselle kanssakäymiselle suurempi tarve kuin kantasuomalaisilla. Aineisto todensi sosiaalisen haasteellisuuden. Suomalaisten koetaan olevan hiljaisia, varautuneita ja yksilökeskeisiä, mikä vaikuttaa vuorovaikutuksen määrään heidän kanssaan. Montonen (2017, 13-14) pitää suomalaisten varautuneisuutta ja maahanmuuttajien kehnoa kielitaitoa yhtenä syynä ryhmien sisäänpäinkäänäytyneisyyteen kahdensuuntaisen vuorovaikutuksen sijaan.

Tekemisen kautta maahanmuuttajat kokivat vastavuoroisen kohtaamisen olevan avoimempaa ja helpompaa kuin satunnaisissa kohtaamisissa kantasuomalaisten kanssa. Yhteisten kiinnostustenkohteiden uskottiin helpottavan kohtaamista ja mahdollistavan uusien vuorovaikutussuhteiden syntymisen. Kahdensuuntaisessa kotoutumisessa pyritään sosiaaliseen koheesioon, joka ei tapahdu ilman luottamusta ja yhteistyökykyä toisen osapuolen kanssa (Pappinen ym. 2016, 42). Yhteinen tekeminen toimii mahdollistajana yhteistyökyvyn ja luottamuksen syntymiselle.

Toimijuus näyttäytyi vuorovaikutuskokemuksissa muun muassa Banduran (2008, 15–16) esille nostamana itseohjautuvuutena. Tämä tuli esille muun muassa toimintatapojen ja kielen osaamisen kautta. Toimintatapojen oppiminen vaikutti osallisuuden tunteena yhteiskuntaan. Kielitaito vaikutti maahanmuuttajilla itseohjautuvuuden määrään ja näkyi uskalluksena mennä juttelemaan suomalaisille ja rohkeutena ottaa itse selvää asioista.

Hervannassa maahanmuuttajilla on hyvä kokemus viranomaisten kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja vuorovaikutuksesta heidän kanssaan. Juvonen (2015, 36) toteaa yhteiskunnan rakenteiden ja yksilön vastavuoroisen suhteen muodostavan parin, joka

vaikuttaa toimijuuden mahdollisuuksiin. Osalla haastateltavista vuorovaikutus kantasuomalaisiin painottui kuitenkin lähes ainoastaan viranomaiskontakteihin. Juvosen mainitsema toimijuuden mahdollistaminen arjen vuorovaikutussuhteisiin ei siis kaikkien haastateltavien kohdalla toteutunut. TEKO-hankkeessa on huomioitu tämä tarve. Kototori pyrkii edistämään kahdensuuntaista kotoutumista Hervannassa (TEKO-hanke 2017a). Arjen vuorovaikutussuhteiden syntyminen voi parhaimmillaan vaikuttaa toimijuuden mahdollistumiseen. Aineistossa tulee esille haastateltavien odottavan erityisesti niiden rakenteiden tuovan mukanaan vuorovaikutuksen mahdollisuuksia, jotka ovat jo valmiiksi osa heidän elämäänsä. Näitä rakenteita ovat muun muassa päiväkotia ja koulu.

Haastateltavat toivat esille vuorovaikutusmahdollisuuksien kehittämistarpeen arjen kohtaamiseen muun muassa naapureiden välille. Työ- ja elinkeinoministeriö (2016, 26-27) nostaa arjen vuorovaikutusmahdollisuuksien kehittämisen voivan vähentää maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten ennakkoluuloja toisia kohtaan sekä tukea sosiaalisten verkostojen syntymistä. Naapuruston välistä yhteistyötä voidaan kutsua neljännen sektorin toiminnaksi. Tämän toiminnan on nähty vaikuttavan positiivisesti kahdensuuntaiseen vuorovaikutukseen ja maahanmuuttajien kotoutumiseen. (Pappinen ym. 2016, 24, 35). Haastatteluissa ilmeni maahanmuuttajanaisten haluavan kehittää nimenomaan neljännen sektorin, kuten naapurien välistä yhteisöllisyyttä erilaisilla tapahtumilla ja toiminnoilla. Neljännen sektorin toiminta on Adra Finland Säätiön raportin mukaan aktivoitunut viime vuosien aikana, mutta haastattelujen perusteella se ei ollut aktiivista Hervannassa (Pappinen ym. 2016, 35-36).

7 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessin aikana Hervanta ympäristönä ja siellä monet maahanmuuttajien kanssa työtä tekevät tahot tulivat meille tutuiksi. Katukuvaa katsoessa ja eri tahojen toimintaan tutustuesssa ei jäänyt epäselväksi Hervannan alueen luonne monien kulttuuri- en kohtaamispaikkana. Kohtaamisia maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten välillä tulee väistämättä päivittäin. Haastattelujen perusteella TEKO-hankkeelle kahdensuuntaisen kotoutumisen edistäjänä on tarvetta Hervannassa. Tämän tulkinnan teimme haastateltavien tarpeesta sosiaaliselle kanssakäymiselle ja uusille vuorovaikutussuhteille suomalaisten kanssa.

Yllätyksenä nousi esiin, että haastateltavat eivät juurikaan tiedneet maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten vuorovaikutuksen mahdollistavia paikkoja. Pohdimme voisiko esimerkiksi paremmalla mainonnalla saada tietoisuutta lisättyä, jos kyse on tiedon puutteesta. Vieraillessamme opinnäytetyöprosessin aikana maahanmuuttajatyötä tekevien tahojen toiminnassa havaitsimme, että vuorovaikutuksen mahdollistavia paikkoja oli, mutta maahanmuuttajat olivat niissä lähinnä vain muiden maahanmuuttajien kanssa. Ainoa kontakti toiminnassa saattoi olla viranomaistahoa edustava paikan työntekijä. Haastateltavien esiinnostamissa maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten kohtaamispaikoissa paikoissa ei vuorovaikutusta ollut tai se oli hyvin vähäistä. Näiden havaintojen pohjalta haasteeksi mielestämme nousee miten saada maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten välisiä kohtaamisia vuorovaikutuksen mahdollistaviin paikkoihin ja miten saada vuorovaikutusta olemassa oleviin kohtaamisen paikkoihin. TEKO-hankkeelle ja sen yhteistyötahojen osaamiselle kahdensuuntaisen vuorovaikutuksen mahdollistajana on siis tarvetta.

Viranomaiskontakteista haastateltavilla oli kaikilla hyvä kokemus ja he luottivat viranomaisten kykyyn auttaa heitä. Pohdimme, voisiko viranomaiset ohjata maahanmuuttajia toimintaan ja paikkoihin, jossa arjen kohtaamista tapahtuu, esimerkiksi kolmannen ja neljännen sektorin toimintaan. Mielestämme luotettavaksi koetun, tutun tahon kautta saatu tieto ja mainos voisi vähentää maahanmuuttajien ennakkoluuloja heille vierasta toimintaa kohtaan ja madaltaa kynnystä mennä toimintaan mukaan. Mielestämme Kototorin toiminnalla voidaan purkaa toimijuutta heikentäviä tekijöitä. Kototorin kahvila ja muu yhteinen toiminta mahdollistaa vuorovaikutuksen maahanmuuttajan ja

kantasuomalaisen välillä. Toisiin tutustumalla oppii näkemään laajemmin erilaisia kulttuureita, mikä vaikuttaa myös ennakkoluulojen vähenemiseen.

Haastateltavien kokemuksista käsin rakenteet näyttävät tukevan enemmän yhdensuuntaista kotoutumista, vaikka tarvetta kahdensuuntaisella kotoutumiselle olisi. Jäimme miettimään miten kahdensuuntaisuutta voisi tukea enemmän rakenteista käsin. Tiedon lisääminen kahdensuuntaisesta kotoutumisesta eri toimijoille auttaisi kehittämään arjen kohtaamisen paikkoja. TEKOnhanke voisi esimerkiksi sektorirajat ylittävässä yhteistyössä tuoda omaa tietämystään kahdensuuntaisesta kotoutumisesta esiin eri toimijoiden keskuuteen. Haastateltavat nostivat esiin monia esimerkkejä, mihin vuorovaikutuksen mahdollisuuksia voisi lisätä. Näitä paikkoja olivat muun muassa naapurusto, päiväkodit ja koulut. Lähtökohtainen me-ajattelu, kantasuomalainen maahanmuuttaja-asetelman sijaan, tukisi asenneilmapiirin ja toimintatapojen kehittymistä kohti monikulttuurista Hervantaa. Monikulttuurisella ympäristöllä emme tarkoita pelkästään paikkaa, jossa asuu eri kulttuurin edustajia, vaan asenneilmapiiriltään hyväksyvää ja erilaisuuden sallivaa aluetta. Vuorovaikutusmahdollisuuksien lisääminen arjen kohtaamisen paikkoihin yhteisen tekemisen tai keskusteluiden avulla lisäisi arjan vuorovaikutussuhteiden syntyminen mahdollisuutta.

Kohderyhmälle vuorovaikutuksen kehittämisajatus osoittautui haastavaksi, eikä ideoita tullut paljoa. Tarvetta vuorovaikutukselle kuitenkin tuntui olevan. Mietimme olisiko syynä maahanmuuttajien vähäinen usko oman toimijuutensa mahdollisuuksiin, tottumattomuus olla itse vaikuttamassa yhteiskunnallisesti vai ovatko he tottuneet uusien toimenpiteiden olevan ulkoapäin ohjattua aktivointia. TEKOnhankkeen vapaaehtoistyötoiminnan hyödyntäminen voisi olla yksi väylä vuorovaikutuksen kehittämiseksi, koska näemme ihmisten innostamisen vapaaehtoistyön tekemiseen mahdollisuutena vahvistaa toimijuutta ja yhteisöllisyyden tunnetta.

Tulevina sosionomeina pohdimme, mikä sosionomin rooli voisi olla Kototorin toiminnassa. Opinnäytetyömme perusteella pidämme toimijuuden mahdollistamista yhtenä tärkeimmistä sosionomin tehtävistä. Käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa eietämisen asennetta, ei puolesta tekemistä, maahanmuuttajien oman osaamisen esilletuomista sekä vastuuttamista ja tavoitteellisuutta maahanmuuttajien kanssa työskennellessä. Kahdensuuntaisen kotoutumisen tukijana sosionomi asenteellaan ja toimintatavoillaan väistämättä reflektoi maahanmuuttajalle tämän uutta kansallista iden-

titeettiä. Jos sosionomi kohtelee maahanmuuttajaa suomalaisena, maahanmuuttajaksi leimaamisen sijaan, jo se voi vaikuttaa myönteisesti kahdensuuntaiseen kotoutumiseen. Suomalaisena pitämisellä tarkoitamme esimerkiksi sitä, että maahanmuuttajalle puhutaan oletuksena aina suomea, me-te-asetelmaa vältetään ja maahanmuuttajan kykyyn selvitä yhteiskunnassa luotetaan. Mielestämme silloin sosionomi on onnistunut hyvin työssään kototorilla, jos hän on saanut asiakkaansa seisomaan omillaan on tehnyt itsensä heille tarpeettomaksi.

LÄHTEET

- Abib, M. Monikielinen ohjaaja. 2017. TEKO-hankkeen koulutus. Monimuotoinen yhteisösosiaalityö - Työpajamuotoinen täydennyskoulutus. 10.5.2017. Tampereen kaupunki.
- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4 painos. Tampere: Vastapaino.
- Bandura, A. 2008. Toward an agentic theory of the self. Teoksessa Marsh, H. W., Grawen, R. G. & McInerney, D. M. (toim.) *Self-processes, learning and enabling human potential*. Charlotte, NC: Information Age Publishing, 15-50.
- Berry, J, W. 2005. Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations* 29, 697-712. Luettu 5.5.2015. <http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic551691.files/Berry.pdf>
- Björklund, L. & Sarlio-Siintola, S. 2010. Inhimilliset toimintavalmiudet suomalaisessa hyvinvointipolitiikassa. Teoksessa Hiilamo, H & Saari, J. (toim.) *Hyvinvoinnin uusi politiikka - johdatus sosiaalisiin mahdollisuuksiin*. Helsinki: Diakoniammattikorkeakoulu, 37-70.
- Eteläpelto, A., Heiskanen, T. & Collin, K. 2011. Vallan ja toimijuuden monisäikeisyys. Teoksessa Eteläpelto, A. Heiskanen, T. & Collin, K. (toim.) *Valta ja toimijuus aikuiskasvatuksessa*. Helsinki: Kansanvalistusseura, Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura, 9-27.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus, 27-44.
- Freire, P. 2016. *Sorrettujen pedagogiikka*. 2. painos. Tampere: Vastapaino
- Good Relations -hanke. 2014. Hyvien suhteiden indikaattorien laatiminen. Luettu 7.4.2017. <https://yhdenvertaisuus-fi-bin.directo.fi/@Bin/92d589421bdbea00690aae7aa5ff4e1c/1491639267/application/pdf/358640/Framework%20Document%20FIN%20FINAL%201%20page.pdf>
- Gordon, T. 2005. Toimijuuden käsitteen dilemma. Teoksessa Meurman-Solin, A. & Pyysiäinen, I. (toim.) *Ihmistieteet tänään*. Helsinki: Gaudeamus, 114-130.
- Hannula, A. 2000. Tiedostaminen ja muutos Paolo Freiren ajattelussa. Systemaattinen analyysi sorrettujen pedagogiikasta. Helsinki: Helsingin yliopisto Luettu 1.9.2016. <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kas/kasva/vk/hannula/tiedosta.pdf>
- Hakala, J, T. 2015. Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloitteleville tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus, 14-26.
- Herranen, J. & Kivijärvi, A. 2009. Monikulttuurinen yhteisöllisyys: yhteyden ehdot ja tilat. Teoksessa Filander, K. & Vanhalakka-Ruoho, M. (toim.) *Yhteisöllisyys liikkeessä*. Helsinki: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, 159-186.

- Hilppö, J. Krokfors, L. Kumpulainen, K. Lipponen, L. Rajala, A. & Tissari, J. 2010. Oppimisen sillat. Kohti osallistavia oppimisympäristöjä. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hokkanen, L. 2013. Asiakaskansalaisen toimijuus sosiaalityöllisessä asianajossa. Teoksessa Laitinen, M. & Niskala, A. (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino. 55-86.
- Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Jakamisen paikka Ry. 2013. Jakamisen paikka. Luettu 25.5.2017. <http://jakamisenpaikka.fi>
- Juvonen, T. 2015. Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen. Helsinki: Vastapaino.
- Jyrkämä, J. 2014. Perhehoito, arki ja toimijuus. Perhehoito –lehti (1), 19.
- Kaupunkitutkimuksen päivät. 2017. Kaupunkiaktivismi ja neljäs sektori. Luettu 21.3.2017. <http://www.kaupunkitutkimuksenpaivat.net/tyoryhmat/kaupunkiaktivismi-ja-neljas-sektori/>
- Kiilakoski, T. 2008. Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa: Gretschel, A. & Kiilakoski, T. (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 8-23.
- Kotouttamisen osaamiskeskus. 2017a. Kotoutumisen kaksisuuntaisuus. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Luettu 27.4.2017. <http://kotouttaminen.fi/kotoutumisen-kaksisuuntaisuus>
- Kotouttamisen osaamiskeskus. 2017b. Kotoutumissuunnitelma. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Luettu 23.9.2016. <http://kotouttaminen.fi/kotoutumissuunnitelma>
- Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386.
- Liebkind, K. 2000. Kun kulttuurit kohtaavat. Teoksessa Liebkind, K. (toim.) Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus. 13-27.
- Liebkind, K. Haaramo, J. & Jasinskaja-Lahti, I. 2000. Kannattaa tutustua paremmin. Teoksessa Liebkind, K. (toim.) Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus. 56-67
- Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2007. Maahanmuuttajanaiset: Käsitteet, tutkimus ja haasteet. Teoksessa Martikainen, T. & Tiilikainen, M. (toim.) Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto, 15–37.

Ministeriöiden välinen kotouttamisen yhteistyöryhmä. 2016. Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016–2019 ja Valtion periaatepäätös valtion kotouttamisohjelmasta. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Luettu 20.3.2017. https://tem.fi/documents/1410877/3181440/Valtion_kotouttamisohjelma_vuosille_2016-2019.pdf/5d99abfe-0889-4eec-9a66-8e5bf587c1f7

Montonen, T. 2017. Kansainvälisten osaajien kiinnittyminen suomalaiseen yhteiskuntaan. Mitä kansainvälisistä osaajista tiedetään 2010-luvulla kirjoitetun tutkimuskirjallisuuden perusteella?. Luettu 10.4.2017. http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/17_02_02_Tyopapereita_3_Montonen.pdf

Oikeusministeriö. 2017a. Good relations -hanke 2014. Luettu 20.3.2017. <http://www.yhdenvertaisuus.fi/kampanjat/good-relations/>

Oikeusministeriö. 2017b. Trust-hanke. Luettu 19.3.2017. <http://www.yhdenvertaisuus.fi/kampanjat/trust-hanke/>

Ojala, H., Palmu, T. & Saarinen, J. 2009. Paikalla pysyvää ja liikkeessä olevaa – Feministisiä avauksia toimijuuteen ja sukupuoleen. Teoksessa Ojala, H., Palmu, T. & Saarinen, J. (toim.) Sukupuoli ja toimijuus koulutuksessa. Tampere: Vastapaino, 13-38.

Pappinen, P., Poti, H. & Timonen, J. 2016. Uusi me –koko kaupunki kotoutumassa. Kotoutumisen toimintakyky- ja vuorovaikutushaaste. Tampere: Adra Finland Säätiö. Tulostettu 3.2.2017. <http://adra.fi/wp-content/uploads/2016/10/ADRA-Finland-Uusi-me-selvitys-7.10.pdf>

Punainen Risti. Keskeiset käsitteet. Luettu 7.5.2016. <http://www.eirasismille.fi/sisalto/keskeiset-k%C3%A4sitteet>

Sektoritutkimuksen neuvottelukunta. 2009. Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla. Luettu 23.3.2017. http://www.hare.vn.fi/upload/Julkaisut/13135/4572_Setu_9-2009.pdf

Setlementti Tampere ry. Naistari. Kansainvälinen naisten tapaamispaikka. Luettu 25.5.2017. <https://www.naistari.fi/mika-naistari-on/>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2016. Maahanmuuttajanaiset useammin työelämän ulkopuolella kuin miehet. Luettu 9.4.2017. http://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/maahan-muuttajanaiset-useammin-tyoelaman-ulkopuolella-kuin-miehet

Suomen Setlementtiliitto ry. Hervannan historia. Luettu 25.5.2017. <https://www.setlementti.fi/uusi-paikallisuus/uusi-paikallisuus-hanke/toimintapaikkakunnat/tampere-hervanta/hervannan-historia/>

Särkelä, M. 2009. Miten huono-osainen voi olla osallinen? Tarkastelussa päihteidenkäyttäjien, toimeentulotuen saajien, vankien ja asunnottomien osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus. Kansalaisyhteiskunnan asiantuntijuuden maisteriohjelma. Jyväskylän yliopisto. Pro-gradu.

Tampereen ensi- ja turvakoti Ry. Hervantatupa. Perhetuvat kaikille lapsiperheille. Luettu 25.5.2017. <http://www.tetuko.fi/userfiles/file/Hervantatupa.pdf>

Tampereen ev. lut. seurakunnat. Pelipuiston seurakuntakoti. Luettu 25.5.2017
https://tampereenseurakunnat.fi/seurakunnat/etelainen_seurakunta/lahikirkot/hervanta/pelipuiston_seurakuntakoti

Tampereen väestö. 31.12.2014. Luettu 25.5.2017.
http://www.tampere.fi/liitteet/v/uXEVsMcrE/Vaesto_31.12.2014.pdf

TEKO-hanke. 2017a. Tietoa hankkeesta. Luettu 19.4.2017.
http://www.tekohervanta.fi/sivustot/teko-hanke/tietoa_hankkeesta

TEKO-hanke. 2017b. Kototori. Luettu 19.4.2017. <http://www.tekohervanta.fi/sivustot/teko-hanke/kototori>

TEKO-hanke. 2017c. Toiminta. Luettu 19.4.2017.
<http://www.tekohervanta.fi/sivustot/teko-hanke/toiminta>

Tuomaala, S. 2015. Hervanta osana uutta paikallisuutta vuonna 2014. Luettu 25.5.2017.
<https://setlementti-fi-bin.directo.fi/@Bin/d7b4eb47ed0285d0ee5f3fe1ff3eaab5/1495719798/application/pdf/815369/Hervannan%20Uusi%20paikallisuus%202014.pdf>

Tuomi, Sarajärvi 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10. painos. Helsinki: Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2016. Kotouttamisen kumppanuusohjelma: Kotouttaminen on kumppanuutta –tule mukaan. Luettu 8.4.2017.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74946/TEM_4_2016_oppaat_Kotouttamisen_kumppanuusohjelma_RGB_28042016.pdf?sequence=1

Vanhalakka-Ruoho, M. 2014. Toimijuus elämäkulussa - ohjaustyön perusta? Aikuiskasvatustieteellinen aikakauslehti 34, (3), 192-201.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Hei!

Olemme sosionomi opiskelijoita Tampereen ammattikorkeakoulusta ja me teemme opinnäytetyötä. Meidän opinnäytetyössä haluamme selvittää, miten maahanmuuttajat ja suomalaiset tutustuvat toisiinsa. Opinnäytetyössä haluaisimme haastatella maahanmuuttajanaisia. Haluaisimme kuulla sinun kokemuksia siitä, miten olet tavannut suomalaisia ja missä paikoissa Hervannassa on helppoa tutustua suomalaisten kanssa.

Olemme todella iloisia, jos haluat auttaa meitä ja kertoa meille omista kokemuksista. Voimme sinun kanssa sopia tapaamisajan ja -paikan Hervantaan. Kun tapaamme, niin kysymme sinulta kysymyksiä, miten ja missä olet tavannut suomalaisia. Me käytämme nauhuria haastattelussa, jotta voimme myöhemmin kuunnella keskustelun uudelleen. Haastattelu on luottamuksellinen. Se tarkoittaa, että emme kerro sinun nimeäsi muille. Tarkoituksena on, että sinun kokemukset auttavat uusia maahanmuuttajia tutustumaan suomalaisiin.

Ystävällisin terveisin,

Kaisa Karvonen ja Sanna Leino

Aloitus

- Kauan olet asunut Suomessa?
- Mistä maasta olet kotoisin?
- Kertoisitko jotain kulttuuristasi?

Kohtaaminen suomalaisten kanssa

- Haluatko tutustua suomalaisiin?
- Missä Hervannassa on helppo tutustua suomalaisiin? Miksi siellä on helppo tutustua? Oletko tutustunut naapureihin?
- Mitä teet arkena? Kohtaako niissä paikoissa suomalaisia ja jutteleeko ne siellä sinulle?
- Onko sinulla mahdollisuuksia tavata suomalaisia? Mistä se johtuu?
- Onko sinulla aikaa tutustua suomalaisiin?
- Juttelevatko suomalaiset mielellään sinulle? Jutteletko sinä suomalaisille?
- Haluaako suomalaiset tietää, mitä sinulle kuuluu?
- Millaisen suomalaisen kanssa on helppo jutella? Kuka on tällainen suomalainen? Kerro hänestä!
- Haluavatko suomalaiset kuunnella sinua? Yrittävätkö he ymmärtää sinua?
- Miksi suomalaiset eivät juttele sinulle?

Kohtaamisen merkitys kotoutumiselle

- Ovatko suomalaiset opettaneet sinulle jotakin? Oletko oppinut suomalaisilta jotain?
- Kuinka usein puhut suomalaisten kanssa?
- Ovatko tapaamiset suomalaisten kanssa muuttaneet sinua? Miten ne ovat muuttaneet?
- Ajatteletko/toimitko eri tavalla, kun olet tutustunut suomalaisiin?
- Ovatko suomalaisiin tutustumiset vaikuttaneet siihen, että Suomessa on helpompi olla?
- Oletko tuntenut itsesi tervetulleeksi tänne?
- Ovatko kohtaamiset suomalaisen kanssa tärkeitä sinulle? Miksi?

- Onko sinulle tärkeää tuntea suomalaisia? 2(2)
- Miksi on tärkeää tuntea suomalaisia?
- Oletko ollut itse aktiivinen tapaamaan suomalaisia? Onko omalla aktiivisuudella ollut merkitystä?
- Ovatko suomalaiset olleet aktiivisia? Miten se on vaikuttanut tapaamiseen?
- Mitä haittaa siitä on, jos maahanmuuttajat ja suomalaiset eivät juttele?

Vuorovaikutuksen kehittäminen

- Mitä voit tehdä, jotta tutustut suomalaisiin?
- Mitä suomalaiset voivat tehdä, jotta tutustuminen olisi helpompaa?
- Millaisissa paikoissa kohtaaminen mahdollistuu Hervannassa?
- Voisiko sinulla olla yhteinen harrastus suomalaisen kanssa? Mikä?
- Voiko joku auttaa sinua, että tutustuisit suomalaisiin? Onko joku auttanut tutustumaan suomalaisiin? Millainen tuki olisi parasta?
- Millainen on hyvä tapaaminen suomalaisen kanssa?

Liite 3. Teemahaastattelurunko englanniksi

Aloitus

- How long time have you lived in Finland?
- Where are you come from?
- Could you tell something about your culture / country?
- How did you feel when you came to Finland?

Kohtaaminen

- What do you usually do weekly? Do you talk there with finnish?
- Do you have any finnish neighbor?
- Have you talked with them?
- Where at the places in Hervanta, you can talk with finnish?
- Do you want to talk or meet finnish?
- Do you have possibilities to meet finnish?
- Do you have time to talk or meet finnish?
- Where is it easier to meet or talk finnish in Hervanta? Why there is easy?

Kohtaamisen merkitys

- Is it important to meet or talk finnish people and why?
- Do you want to talk more with finnish?
- Do you think that it would help to live in Finland if you know finnish?

Kehittäminen

- Could you do something different that you would meet more finnish?
- Could finnish do something different that it woul be easier to talk with them?
- Do you have idea, how you can help a new immigrant to meet finnish ?
- Do you know places in Hervanta where you can meet finnish people?
- Could anyone help you that you meet finnish people